Ҳақсевар, она юрт, мангу бўл обод!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

Вилоят ижтимоий-сиёсий газетаси ◆ TOŞKENT HAQIQATI

1928 йил 11 декабрда асос солинган ● 1996 йил 14 февраль, чоршанба ● № 13 (10.788) ● Эркин нархда сотилади

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ХОРИЖИЙ ИНВЕСТИЦИЯЛАР ИШТИРОКИДАГИ КОРХОНАЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШ, ДАВЛАТ РЎЙХАТИДАН ЎТКАЗИШ ВА УЛАРНИНГ ФАОЛИЯТИ ТАРТИБИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида хорижий инвестициялар иштирокидаги корхоналарни ташкил этиш ва уларни давлат рўйхатидан ўтказиш тартибини соддалаштириш, уларнинг фаолияти самарадорлигини ошириш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

1. Ўзбекистон Республикасида хорижий инвестициялар иштирокидаги корхоналарни, халқаро бирлашмаларни ва ташкилотларни, шунингдек, уларнинг таркибий бўлинмаларини ташкил этиш, давлат рўйхатидан ўтказиш ва уларнинг фаолияти тартиби тўғрисидаги Низом тасдиқлансин.

2. Белгилаб қўйилсинки:

А) юридик шахслар сифатида хорижий инвестициялар иштирокидаги корхоналар, халқаро бирлашмалар ва ташкилотларнинг, шунингдек, уларнинг таркибий бўлинмаларининг таъсис ҳужжатларини ҳуқуқий экспертизадан ўтказиш ва уларни давлат рўйхатига олиш зарур ҳужжатлар илова қилинган ҳолда ариза берилган пайтдан бошлаб 5 иш кунигача бўлган муддатда Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ёки унинг ҳудудий органлари томонидан амалга оширилади.

Ушбу корхоналарни ташқи иқтисодий алоқалар қатнашчилари сифатида рўйхатга олиш Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги томонидан 3 иш куни давомида ҳозир бўлганларида амалга оширилади.

Б) юқорида кўрсатиб ўтилган корхоналар ҳуқуқий экспертизадан ўтказиш ва давлат рўйхатига олиш учун Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ёки унинг ҳудудий органларига қуйидаги ҳужжатларни тақдим этадилар:

давлат рўйхатидан ўтказиш тўғрисида ариза;

таъсис ҳужжатлар (таъсис йиғилиши протоколи, таъсис шартномаси ва устав)нинг асл нусхалари ва нотариал идорада тасдиқланмаган биттадан нусхалари;

таъсис ҳужжатларида белгиланган устав фонди миқдорининг 30 фоизи сўм ва валютадаги вақтинчалик жамғариш счётларига ўтказилганлиги тўғрисида банк тўлов ҳужжати;

корхона рўйхатга олинганлиги учун белгиланган миқдорда давлат божи тўланганлиги ҳақида банк тўлов ҳужжати;

Ўзбекистон Республикаси консуллик муассасаси ёки ушбу мамлакатда Ўзбекистон Республикаси консуллик муассасаси мавжуд бўлмаган тақдирда Россия Федерациясининг консуллик муассасаси томонидан белгиланган тартибда расмийлаштирилган хорижий муассис рўйхатдан ўтказилган жойдаги савдо реестридан у ҳақдаги кўчирма ва банк тавсияномаси.

Хорижий инвестициялар иштирокидаги корхоналарни давлат рўйхатидан ўтказиш учун кўрсатиб ўтилган рўйхатдаги ҳужжатлардан бошқа ҳужжатлар сўралмайди.

3. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ва Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигининг биринчи раҳбарларига уларнинг ходимлари томонидан хорижий инвестициялар иштирокидаги корхоналарни ташкил этиш ва давлат рўйхатидан ўтказишнинг тасдиқланган тартиби ва муддатларига қатъий риоя этилиши, улар томонидан қарорлар қабул қилинишида бюрократизм ва сансалорликка йўл қўйилмаслиги учун шахсий жавобгарлик юклансин.

4. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги, Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги ва Давлат мулки қўмитаси, бошқа манфаатдор вазирликлар ва идоралар икки ҳафта муддатда идоравий норматив ҳужжатларга тегишли ўзгартиришлар киритсинлар.

5. Фаолиятнинг муайян турларини амалга оширишга лицензия берувчи вазирликлар, давлат қўмиталари ва идоралар лицензиялар бериш тартибини белгиловчи норматив ҳужжатларни ҳуқуқий экспертизадан ўтказиш ва давлат рўйхатига олиш учун ўн кун муддатда Адлия вазирлигига тақдим этсинлар.

6. Адлия вазирлиги, Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги «Ўзистиқболстат» давлат қўмитаси, Ўзбекистон Республикаси Давлат патент идораси ва Республика Атамашунослик қўмитаси билан биргаликда икки ҳафта муддатда янгидан ташкил этилаётган корхоналарга ном бериш тартибини ишлаб чиқсинлар ва кўриб чиқиш учун Вазирлар Маҳкамасига киритсинлар.

7. Хорижий инвестициялар иштирокидаги корхоналарни ташкил этиш ва уларни давлат рўйхатидан ўтказиш учун зарур таъсис ҳужжатларини тайёрлашга оид хизматлар кўрсатиш мақсадида хорижий сармоялар бўйича агентлик томонидан хўжалик ҳисобидаги консалтинг фирмалари тармоқлари ташкил этилиши мақсадга мувофиқ деб ҳисоблансин.

8. Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил 2 мартдаги 76-сон қарори ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

9. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Бош вазир Ў. Султонов зиммасига юклансин.

Қарорнинг қандай бажарилаётганлиги йилнинг ҳар чорагида кўриб чиқилсин, зарурат бўлса республика ҳукуматига таклифлар киритилсин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси И. КАРИМОВ.
Тошкент шаҳри, 1996 йил 12 февраль.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ҚАРОРИ

АҲОЛИНИНГ ОМОНАТЛАРДАГИ ВА ДАВЛАТ СУҒУРТАСИ БЎЙИЧА ПУЛ МАБЛАҒЛАРИНИ ИНДЕКСАЦИЯ ҚИЛИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Аҳолининг омонатлардаги ва давлат суғуртаси бўйича пул маблағларини индексация қилиш тўғрисида» 1995 йил 20 декабрдаги Фармонини бажариш юзасидан Вазирлар Маҳкамаси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

1. 1992-1995 йилларда нархлар индексининг ўсганлигини ҳисобга олиб, шунингдек, аҳолининг омонатлардаги ва давлат суғуртаси бўйича пул маблағларининг харид қобилиятини сақлаб қолиш мақсадида аҳолининг кўрсатиб ўтилган пул маблағларини индексация қилиш миқдори 4000 баравар этиб белгилансин.

2. Ўзбекистон Республикаси Халқ банки ва тижорат банклари:

Ўзбекистон Республикаси фуқаролари ва республика ҳудудида доимий яшовчи фуқаролиги бўлмаган шахслар мурожаат қилишганда уларга 1996 йил 15 февралдан 30 июнгача Ўзбекистон Республикаси банк муассасаларидаги 1992 йил 1 январдаги ҳолатига кўра ва 1996 йил 1 январда амалда бўлган омонатлар бўйича «индексация» махсус счётлари очсинлар ва индексация қилинган суммага омонат дафтарчалари берсинлар;

1996 йил 1 июлдан бошлаб махсус очилган «индексация» счётларидан тегишли белгиланган индексация суммалари босқичма-босқич тўланишини таъминласинлар;

Ҳар йили «индексация» счётлари бўйича «йўқлаб олинадиган» омонатларга белгиланган амалдаги фоиз ставкаларидан келиб чиқиб ўтган давр учун 1 январдаги ҳолатига кўра фоизлар қўшиб борсинлар. Инфляция даражасини ҳисобга олган ҳолда ҳар йили фоиз ставкалари миқдорларини қайта кўриб чиқсинлар.

3. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги Давлат суғурта бош бошқармаси 1996 йил 15 февралдан 31 мартгача 1992 йил 1 январдаги ҳолатига кўра ва 1996 йил 1 январгача амалда бўлган (ҳаётни, болаларни суғурта қилиш ва никоҳ кунида бериладиган барча шартномалар бўйича) узоқ муддатли суғурта шартномалари бўйича суғурта бадалларини индексация қилсин ва суғурталовчиларга тегишли билдиришномалар берсин, индексация қилинган пуллар Халқ банки муассасалари орқали аҳоли омонатлари бўйича белгиланган тартибдаги сингари тартибда тўланишини назарда тутсин.

4. Аҳолининг омонатлардаги ва давлат суғуртаси бўйича пул маблағларини индексация қилиш бўйича республика, вилоят, шаҳар ва туман комиссиялари тузилсин.

Аҳолининг омонатлардаги ва давлат суғуртаси бўйича пул маблағларини индексация қилиш бўйича республика комиссияси тўғрисидаги Низом, шунингдек, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар, Тошкент шаҳар, туман ва шаҳар ҳокимликлари ҳузуридаги комиссиялар тўғрисидаги Низом тасдиқлансин.

5. Қуйидагилар:

Аҳолининг банк муассасаларида омонатда турган пул маблағларини индексация қилиш ва тўлаш тартиби тўғрисидаги Низом; давлат суғуртаси муассасаларидаги узоқ муддатли суғурта бадалларини индексация қилиш ва тўлаш тартиби тўғрисидаги Низом тасдиқлансин.

6. Белгилаб қўйилсинки, фуқароларнинг омонатлари тўғри ва асосли индексация қилиниши ва бунда тартиб бузишларга йўл қўйилмаслиги учун аҳолининг омонатлардаги ва давлат суғуртаси бўйича пул маблағларини индексация қилиш бўйича Қорақалпоғистон республика, вилоят, шаҳар ва туман комиссияларининг раҳбарлари шахсан жавоб берадилар.

7. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги:

«Қоплаш фонди» республика жамғармасига жамланадиган маблағларнинг 50 фоизи миқдоридаги улуш давлат бюджети маблағлари ҳисобидан қўшилишини таъминласин;

ҳар йили давлат бюджетини шакллантиришда «Қоплаш фонди» учун зарур маблағларни назарда тутсин.

8. Марказий банкка, тижорат банкларига ва бюджетдан ташқари фондларга «Қоплаш фонди» республика жамғармасига жамланадиган маблағларнинг 50 фоизи миқдорида улушлар қўшиш тавсия этилсин.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги қарорнинг мазкур банди бажарилиши мунтазам назорат қилинишини таъминласин.

9. Ўзбекистон Республикаси Халқ банки:

«Қоплаш фонди» республика жамғармасига корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва жисмоний шахсларнинг ихтиёрий бадалларини жалб қилсин;

йилнинг ҳар чорагида Молия вазирлигига кўрсатиб ўтилган жамғармага маблағлар тушиши ва улардан фойдаланиш ҳақида ҳисобот тақдим этсин.

10. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги, Халқ банки, Марказий банки, Тижорат банклари, Молия вазирлиги ҳузуридаги Давлат суғурта бош бошқармаси, «Ўзтелерадио», Давлат матбуот қўмитаси, Ўзбекистон миллий ахборот агентлиги аҳоли ўртасида омонатлар ва суғурта бадалларини индексация қилиш тартиби ва уни ўтказиш шартлари тўғрисида кенг тушунтириш ишлари олиб борилишини таъминласинлар.

11. Республика комиссияси, ҳудудий комиссиялар, Халқ банки (Н. Муҳитдинов), Давлат суғурта бош бошқармаси (С. Вальдман), тижорат банклари раҳбарлари индексация пуллари ва улар бўйича фоизлар тўғри, ўз вақтида ҳамда тўлиқ ҳисобланиши ва берилишини таъминласинлар.

12. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Б. Ҳамидов зиммасига юклансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси И. КАРИМОВ.
Тошкент шаҳри, 1996 йил 12 февраль.

WORLD ECONOMIC FORUM

ДАВОС АНЖУМАНИ ҲАҚИДА ЎЙЛАР

Яқинда Давосда бўлиб ўтган жаҳон иқтисодий анжуманининг аҳамияти мислсиздир. Унда жаҳоннинг ҳамма бурчагидан давлат ва ҳукумат бошлиқлари, кўзга кўринган иқтисодчи ва мутахассислар, ишбилармон ва молия доиралари вакиллари иштирок этди. Анжуманда матбуот вакилларига ҳам кенг ўрин ажратилган эди. Матбуот Президент Ислом Каримов бошчилигидаги Ўзбекистон Республикаси делегацияси анжуман тадбирларида фаол иштирок этганини кенг ёритди. Анжуманнинг кўпгина иштирокчилари Ўзбекистонга, унинг иқтисодий имкониятларига катта қизиқиш билан қараётгани маълум бўлди.

1. ЮРГАН — ДАРЁ ДЕЙДИЛАР.

Миллат ўн дақиқадан кейин эмас, ўн йилдан кейин нима бўлишини ўйлаши керак. Мен фикримда қатъий тураман. Бизнинг ўйларимиз ҳам амалий фаолиятимиз билан уйғун ҳолда иқтисодий уйғониш томонга йўналган бўлиши керак. Назаримда, биз ҳозир мана шу даврга, тарихий илдизлари жуда теранлашиб кетган давлатимизнинг қайта туғилиши даврига кириб бормоқдамиз.

Авлодимиз зиммасига тушган иш жуда-жуда қийин бўлиши билан бирга жуда-жуда фахрли ҳамдир. Бу ишнинг асосини мураккаб вазифа — мамлакатни тўла иқтисодий мустақилликнинг ойдин йўлига олиб чиқиш вазифаси ташкил этади. Бу — ҳар куни мамлакатимизнинг жадал тарзда жаҳон иқтисодиётига қўшилиши билан боғлиқ жиддий муаммоларни ҳал этиш лозим, демакдир.

Биз «Ўзбекистонда ишланган» деган сўзларни сифатнинг жаҳон стандарти рамзига айлантиришимиз лозим. Жаҳон ҳамжамиятида ўзимизнинг қонуний ўрнимизни эгаллаб, иқтисодиётимиз билан жаҳон иқтисодиётига кириб борар эканмиз, биз бозор иқтисодиёти мавжуд бўлган давлатларнинг савдо-иқтисодиёт соҳасидаги рақобат курашининг қийинчиликларини аниқ тасаввур қилишимиз керак бўлади.

(Давоми 2-бетда).

«ЭЛЕКТРОКИМЁСАНОАТ» энг пешқадам корхоналардан бири ҳисобланади. Бу ерда ишлаб чиқарилаётган турли маҳсулотлар ва минерал ўғитлар сифати жиҳатидан харидоргир бўлиб, уларга нафақат ўзимизда, балки хорижда ҳам талаб катта. Мана шундай сифатли маҳсулотлар ишлаб чиқаришда ўзининг муносиб хиссасини қўшиб келаётганлар орасида Рўзибой Салметов ҳам бор. У Чирчиқдаги мазкур корхонада ишлаётганига 36 йилдан ошди. У биринчи устози марҳум Борис Тихонович ўгитларига амал қилиб кам бўлмади. Ундан кўп нарсани ўрганди. Эндиликда эса ўзи меҳрибон устоз сифатида суюкли шогирдларига касби сир-асрорларини бутун қалб қўри билан ўргатмоқда.

Ўтган йили Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг тўрт йиллиги нишонланаётган кезларда Р. Салметовнинг ҳалол меҳнати юксак баҳоланиб, у «Шуҳрат» медали билан тақдирланди.

Суратда Рўзибой САЛМЕТОВ.

Даврон АҲМАД суратга олган.

ИНТЕГРАЦИЯ ЙЎЛИДА

12 февраль куни Тошкентда Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков, Қозоғистон Республикаси Бош вазирининг биринчи ўринбосари Н. Исингарин, Қирғизистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари А. Моисеев бошчилигидаги Ўзбекистон, Қозоғистон ва Қирғизистон республикалари эксперт гуруҳларининг учрашуви бўлди.

Экспертлар мазкур давлатларнинг вазирликлари ва идоралари томонидан ёқилғи-энергетикаси ва сув ресурсларидан оқилона фойдаланиш, Марказий Осиё минтақасида газ қувурларини қуриш ва улардан фойдаланиш, йўловчи ва юк ташишда самарадорликка эришиш учун транспорт ва коммуникация соҳасида ўзаро келишилган сиёсат ҳақидаги ва бошқа бир қанча долзарб масалалар бўйича ишлаб чиқилган ҳужжатларни муҳокама қилишди.

Иштирокчи давлатлар Бош вазирлари кенгашининг яқинда бўладиган мажлисида бу ҳужжатларнинг муҳокама этилиб, қабул қилиниши давлатларимиз ўртасидаги интеграциянинг янада чуқурлашуви учун муҳим аҳамиятга эга бўлади.

(ЎзА).

Вилоят ҳокимлигида

ТАДБИРЛАР БЕЛГИЛАНДИ

1996 ЙИЛНИНГ 10 февраль куни вилоят ҳокимлигида вилоят фавқулотда эпидемияга қарши кураш комиссиясининг кенгайтирилган йиғилиши бўлиб ўтди. Йиғилишда шаҳар, туман ҳокимлари, уларнинг муовинлари, вилоят ҳокимлиги бўлим ва бошқарма бошлиқлари, шаҳар, туман соғлиқни сақлаш бўлимлари, санитария эпидемиология станциялари бош врачлари ва шу масалага тааллуқли ташкилотларнинг раҳбарлари иштирок этдилар.

Йиғилишни вилоят ҳокимининг муовини Дилбар Жаҳонгирова бошқариб борди.

Тошкент вилояти санитария эпидемиология станцияси бош врачи Рауф Қосимов «Тошкент вилояти ҳудудида ўткир юқумли касалликларнинг кириб келиши ва тарқалишига йўл қўймаслик мақсадида санитария муҳофазасини такомиллаштириш бўйича 1995 йил якунлари ҳамда 1996 йилга белгиланган вазифалар тўғрисида» маъруза қилди. У ўтган 1995 йилда вилоятда вабо ва бошқа ўткир ошқозон-ичак касалликларини олдини олиш юзасидан катта ҳажмда амалий ишлар қилинганлигини таъкидлаш билан бирга 1996 йилда ҳам жуда муҳим вазифалар турганлигини айтди. Ана шунинг учун ҳам вилоятда, барча шаҳар ва туманларда ушбу юқумли касалликларнинг олдини олиш юзасидан ҳозирданоқ шошилинч чора-тадбирлар кўрилиши зарур. Хусусан тиббий хизмат кўрсатиш савиясини ошириш, аҳолини тоза ичимлик суви билан таъминлашни яхшилаш, ободончилик ва атроф муҳит муҳофазасини яхшилаш юзасидан катта ишларни амалга ошириш зарур.

Йиғилишда айни пайтда бир қатор туманларда сув ҳавзаларининг ифлосланаётганлиги, айниқса, қишлоқларни тоза ичимлик суви билан таъминлашда камчиликларга йўл қўйилаётганлиги таъкидланди. Бугунги вазият 1996 йилда ҳам ўткир юқумли касалликларнинг ривожланиши учун хавф мавжудлигини кўрсатмоқда. Айниқса қўшни Қозоғистон ва Тожикистон давлатлари билан чегарадош бўлган ҳудудларда санитария постлари ташкил қилиш, вилоят сайёҳлик бошқармаси билан чет давлатларга борадиган ва четдан келадиган сайёҳлар устидан қатъий назорат ўрнатиш муҳимдир.

Комиссия йиғилишида ана шу масалаларни ҳал этиш юзасидан жойларда қўшимча тадбирлар ишлаб чиқиш зарурлигига алоҳида эътибор қаратилди. Йиғилишда сўзга чиққан вилоят оқова сув бошқармаси бошлиғи Эрнест Бобожонов, Вилоят комунал хўжалиги раҳбари Ҳамидулла Аҳмедов ва бошқалар ана шу масалалар юзасидан ўз фикр-мулоҳазаларини билдиришди.

Комиссия йиғилишида шунингдек вилоятда дифтерия касаллиги бўйича вазият ва уни бартараф этиш... қарорлаштириш тадбирлари тўғрисидаги масала ҳам чуқур муҳокама этилди. Жойларда бу касалликка қарши аҳолини эмлаш ва бошқа профилактик тадбирларини амалга ошириш юзасидан вазифалар белгиланди.

Йиғилишда Республика Соғлиқни Сақлаш вазири Шавкат Каримов иштирок этди ва сўзга чиқди.

Муҳокама этилган масалалар юзасидан қўшимча тадбирлар белгиланди.

«Тошкент ҳақиқати» материаллари изидан

ТАНҚИДГА МУНОСАБАТ ШУМИ?

ГАЗЕТАМИЗНИНГ шу йил 10 январь сонида «Фақат пахтачиликка зўр бераверган билан ислоҳот амалга ошиб қолмайди» сарлавҳали танқидий мақола босилган, унда Бекобод тумани хўжаликларида ислоҳотларнинг суст амалга оширилаётгани ва бу ҳаётий муҳим вазифага ғоят масъулиятсизлик, бирёқламалик билан ёндошилаётгани сабабли ислоҳотлар кутилган натижаларни бермаётгани, кундалик турмушда ўз ечимини тополмаётгани аниқ мисоллар билан очиб ташланган эди. Куни кеча ушбу мақолага жавоб хати олдик. Қуйида бу хатни айнан келтирамиз.

Бекобод тумани ҳокимининг муовини Э. Кодировга

«Тошкент ҳақиқати» рўзномасининг шу йил 10 январь сонида босилган туман хўжаликлари ичидаги камчиликлар бўйича танқидий мақолага жавоб»

Бекобод туманининг хусусийлаштирилган ва кимошди савдоси орқали сотиб олинган чорвачилик фермалари танқид қилинганi асослидир. Жумладан, бу фермаларда қорамоллар бош сони 3404 бошга, сигирлар 738 бошга камайиб кетди. Маҳсулдорлик ҳам озайди. Газетада кўрсатилганидек, «Бўстон», «Иттифоқ», «Зулфиқор», «Деҳқонобод» чорвачилик фермаларида чорва моллари аҳволи яхши эмас, шу кун талаблари асосида ишлар олиб борилмаяпти.

Шунингдек туманнинг бошқа чорвачилик фермаларида ҳам аҳвол ёмон. Шу масала юзасидан туман ҳокимиятида, «Зафар» агросаноат фирмаси аҳвол вақтида муҳокама қилинган ва айбдор кишилар жазоланган, ишни яхшилаш юзасидан зарур чоралар белгиланган эди. Чорвачилик фермалари фаолиятини яхшилаш, моллар бош сонини сақлаб қолиш ва уларнинг маҳсулдорлигини ошириш бўйича деҳқон-фермер хўжаликларида зарур ишлар олиб борилмоқда. Айниқса, «Тошкент ҳақиқати» газетасида танқидий мақола босилгандан кейин туман ҳокимиятида, «Зафар» агрофирмасида ушбу мақола муҳокама қилиниб, чорва фермалари ишини назорат қилиш ва уларга амалий ёрдам бериш учун ишчи гуруҳлари тузилди, ҳокимлик раҳбарлигида ҳар қайси фермага ташкилот раҳбарлари, мутахассислар биркитиб қўйилди. Амалга оширилаётган ишлар чорвачилик бўйича штаб йиғилишларида якунланмоқда. Шу йил 10 январдан 30 январгача уч марта штаб йиғилиши бўлиб ўтди. Вилоят ҳокимлигининг ишчи гуруҳи тумандаги барча чорвачилик фермалари фаолиятини икки марта кўриб чиқиб, таҳлил қилди.

Газетада босилган мақолада шунингдек деҳқончилик соҳаси ҳам тўғри танқид қилинган. Мавлонов номли, Ойбек номли, «Сарюз», «Турон», «Авангард» жамоа хўжаликлари турли хил сабабларга кўра ўтган йили давлатга пахта сотиш режаларини бажара олмадилар. Туман ҳокимлиги деҳқончиликдаги аҳволни ҳам чуқур ўрганиб, камчиликларни тугатиш борасида зарур амалий иш олиб боряпти. Айниқса, кадрларни қайта танлаш ва жой-жойига қўйиш юзасидан тегишли чоралар кўрилмоқда.

«Бекобод», «Навбаҳор», «Сарюз», Бобур номли жамоа хўжаликларида ғалла етиштиришда ҳам ўтган йили жиддий нуқсонлар содир бўлган ва шу сабабли кам маҳсулот етиштирилган эди. Ушбу хўжаликларнинг бошқарувлари ҳам тегишли хулоса чиқариб, режада белгиланган барча майдонларга юз фоиз миқдорида сифатли қилиб, дон экилишини таъминладилар.

Ўтган йили тумандаги кўпчилик хўжаликлар сабзавот, картошка ва шоли етиштириш ва давлатга сотиш режаларини бажармадилар. Туман ҳудудида сув танқислиги сабабли экинлар куриб қолди ёки ёқилғи етишмаганлиги оқибатида маҳсулот вақтида йиғиштириб олинмади.

Биз «Тошкент ҳақиқати» газетасида босилган танқидий мақолада келтирилган барча фактлар тўғри деб биламиз.

Х. ПИРНАПАСОВ, «Зафар» агросаноат фирмаси раиси.

ТАҲРИРИЯТДАН: Ҳа, ажабланманг, ушбу хат шу йилнинг 5 февраль куни туман ҳокимининг муовини Э. Қодиров номига ёзилган экан. Аммо туман қишлоқ хўжалигида чуқур илдиз отган масъулиятсизлик ва ишга юзаки ёндашиш ҳокимликнинг иш юритиш ва бошқа ташкилотлар билан муносабатига ҳам кўчган кўринадики, ҳоким муовини Э. Қодиров «Зафар» агросаноат фирмасининг раиси Х. Пирнапасовнинг ўз номига ёзган хатини ишлаб чиқиш ва шу асосда газета таҳририятига жавоб хати тайёрлаш ўрнига уни қандай бўлса шу ҳолича газета муҳаррири номига юбораверган. Бундан эса шундай хулоса келиб чиқади: ҳокимликда мақола ва унда қайд этилган хато ва камчиликлар умуман муҳокама қилинмаган, газета танқидига ўта юзаки ва бепарволик билан муносабатда бўлганлар. Бу хат ҳокимликнинг қишлоқ хўжалиги, айниқса, унинг ҳаётий муҳим тармоғи — чорвачилик соҳасида иқтисодий ислоҳотларни амалга оширишга панжа орасидан қаралаётганлигини тасдиқлайдиган яна бир мисолдир. Босилган мақолада туман хўжаликларида мулкчиликнинг янги шакллари жорий этилгани билан мулкдорларга вақтида ёрдам берилмаётгани ва зарур шарт-шароитлар яратилмаётгани, бунга ҳокимлик ва унинг қуйи бўғинлари фаолиятсизлиги сабаб бўлаётгани аниқ-равшан қилиб айтилган эди. Ҳокимлик танқидий мақолага ўз муносабатини билдириш ўрнига бу вазифани «Зафар» агросаноат фирмасига топширган кўринади. Негаки, ҳокимлик раҳбарлари мақолада кўрсатилган хато ва нуқсонларга шахсан жавоб ёзишни эп билмай, камчиликларни тугатиш юзасидан белгиланган чора-тадбирлар ҳақида ҳам ломмим демаганлар. Агросаноат фирмаси раиси Х. Пирнапасовнинг жавоб хатида ҳам аҳволни яхшилаш юзасидан қандай тадбирлар белгиланиб, амалга оширилаётгани равшан эмас. Тўғрироғи, умумий гаплар билан «қутулиб қолишга» ҳаракат қилинган. Шу ўринда қуйидаги савол туғилиши табиий, албатта: туманда ислоҳотларни амалга оширишга биринчи навбатда ким кўпроқ жавоб беради — ҳокимми ёки деҳқон-фермер хўжалиги раисими? Газета чиқишига жавоб хати йўллашдан олдин туман ҳокими ва унинг муовини шу ҳақда мулоҳаза қилиб, ўйлаб кўрсалар бўларди.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

1996 йил 14 февраль № 13 (10.788)

WORLD ECONOMIC FORUM

ДАВОС АНЖУМАНИ ҲАҚИДА ЎЙЛАР

(Боши 1-бетда).

80-йилларнинг бошида бир суҳбатдошим, японялик йирик бизнесмен шундай деган эди: «Давлатлар «Савдо уруши»дан қўрқмаслиги, бу урушда фаол иштирок этишлари керак. Бу — товар бозоридаги шафқатсиз курашдир, албатта. Бироқ, энг аввало барчани қаноатлантирадиган кураш — сифат учун, янги технологиялар учун, илм-фанда жаҳоншумул тараққиёт учун курашдир». Бу фикрга қўшилмай бўлмайди, албатта. Бироқ...

Мамлакатимизда ишланган барча товарлар — самолётлар ва автомобиллардан тортиб ип газлама ва шойидан тайёрланган маҳсулотларимизгача — жаҳон бозорида харидоргир бўлиши учун биз энг аввало кейинги беш йилдан буён қилаётган ишни қилишимиз, яъни камарни бироз тортиб, умумиқтисодий, ресурс ва инсоний салоҳиятимизга суянган ҳолда ўзимизни жаҳон бозори гирдобига уришимиз керак эди. Ана шунда барча тармоқлардаги муаммолар ҳам аста-секинлик билан бирин-кетин ечилаверарди. Биз эътиборни яхши иш жойлари барпо этиладиган истиқболли тармоқларга қаратишимиз керак эди, шундай қилдик ҳам. Биз бу соҳаларда фаровонликка эришиш учун стратегияни ишлаб чиқишимиз керак эди, шундай қилдик ҳам.

Биз ўзимизга истаган баҳомизни қўйишимиз мумкин эди албатта, чунки ўн йилликлар давомида шунга ўрганган эдик. Бироқ, яхшиси бу борадаги «Европа фикри»га қулоқ солайлик. Мана, жаҳондаги йирик газеталардан бири «Уол Стрит Джорэнэл Европа»нинг 1995 йил 5 февраль сонидаги катта сарлавҳа. У инглизчадан таржима қилинганда тахминан шундай бўлади: «АББ Ўзбекистонда япон шериклар билан ҳамкорликда нефть-кимё лойиҳасини амалга оширишни эълон қилди».

Газетанинг ўз мухбири Жанет Гайон таҳлилий мақоласида Давосдаги жаҳон иқтисодиёт анжумани иштирокчиларидан кўпчилигининг «Огзи очилиб қоладиган» «Ақл бовар қилмайдиган» хулосаларга келади. «Бу лойиҳа, — деб ёзади у, — Европадаги мазкур нуфузли инжиниринг компанияси Шарқий Европани ҳам қўшиб ҳисоблаганда собиқ коммунистик мамлакатларда амалга оширилаётган 70 дан ортиқ инвестиция лойиҳалари орасида энг йиригидир». Бундан ташқари, мақола муаллифи АББ Президенти фикрига суянга ҳолда Ўзбекистонга маблағ сарфлаш бехатар эканлигини алоҳида таъкидлайди. Бу тўғрида унга АББ Президенти Перси Барневик гапириб берган, у «йирик Америка компанияларини сотиб олиш бундан кўра кўпроқ хатарли» бўлишини ҳам таъкидлаган. Жаноб Барневик, шунингдек Ўзбекистон иқтисодиётига капитал қўйишнинг самарадорлигини ҳам таъкидлаган. У қисқа ва лўнда қилиб, будай деган: «Фойда ола бошлаш учун икки йилнинг ўзи кифоя қилади».

Ортиқча изоҳга ҳожат бўлмаса керак.

Сўнгра жаноб Барневик Россияда сармоя киритиш қийинроқ эканини тан олди, — деб ёзади мақола муаллифи. — АББ бу мамлакатда анча зарар кўрибди. Жанет Гайон АББ Президентининг мана бу сўзларини айнан келтиради: «Биз Россияда компания сотиб олдик, деб ўйлаган эдик. Бироқ кетишга мажбур бўлдик. Чунки, бу компания ҳатто сотишга ҳам мўлжалланмагани маълум бўлиб қолди. Ҳозир биз бу мамлакатдаги корпоратив манфаатларимиз ва моддий талабларимизга жавоб бера оладиган янги шерик қидиришга жуда эҳтиётлик билан ёндашяпмиз. Россияда ҳали-ҳозирча имкониятлар бор, у ерда ҳали ҳамма нарса порахўрлар чангалига тушиб қолгани йўқ».

Бу ўринда мен Жанет Гайон мақоласининг чуқур таҳлилий ва ўта холис эканини қайд этишни истар эдим. Тўғрисини айтиш керак, ўз газеталари саҳифасида мақолалари билан чиқадиган европалик ва америкалик муаллифлар ҳар доим ҳам давлатимиздаги иқтисодий ислоҳотларнинг боришига сергак назар билан қарайвермайди. Гоҳида уйдирмалар ҳам тарқатилади. Бу уйдирмаларда холис маълумот эмас, нотўғри ахборот кўп бўлади. Улардан мақсад битта: Ўзбекистоннинг жаҳон иқтисодиётига муваффақият билан қўшила бориши жараёнига «парда тортиш»дир. Бу йилги Давос учрашуви, кўпгина оммавий ахборот воситаларида эълон қилинган мамлакатимизга оид маълумот ва изоҳларни Ўзбекистоннинг ҳақли равишда Европа ва Американинг йирик иқтисодий ва молиявий лойиҳаларида муносиб ва ишончли шерик сифатида эътироф этилганидан дарак берувчи дастлабки «қалдирғоч»лардан, деб дадил айтиш мумкин.

Бунда ҳам бошқа ҳал қилувчи омиллар қатори жаҳон иқтисодий анжумани алоҳида ўрин эгаллаганини айтиб ўтиш лозим.

Бу ерда Ўзбекистонга бағишлаб чиқарилган матбуот бюллетен Президент Ислом Каримовнинг жаҳон бизнеси етакчилари билан учрашувида сўзлаган нутқи батафсил баён қилинган. «Давос хорижий, сармоялар борасида Ўзбекистон учун муҳим аҳамиятга эга бўлди,» — деди у. Давлатимиз бошлиғи бу галги ташрифи илгариги тарифлардан фарқ қилишини, чунки, энди ташқи дунёга Ўзбекистоннинг қандай мамлакат эканини тушунтириб ўтиришга ҳожат қолмаганини ҳам айтиб ўтди.

Ҳақиқатан ҳам шундай. Барча қитъалардан жуда кўп компания, банк ва фирмалар Президент Ислом Каримов амалга ошираётган иқтисодий ислоҳотларнинг самарадорлиги, уларнинг ўзаро фойдали энг муҳими узоқ муддатли кафолатли молиявий-иқтисодий шериклик томон йўналтирилганига амин бўлгач, мамлакатимизга «йўл очди».

Эски танишим, 30 йиллик тажрибага эга бўлган америкалик халқаро журналист бюллетенда Ислом Каримовнинг мазкур нутқини ўқиб чиқиб, бу учрашувда қатнашиш имконини қўлга кирита олмаганидан кўп афсусланди. «Президентингиз, — деди у, — «тақдир тақозосига кўра» тарихдан ўрин олиши учун узоқ йиллар талаб қилинмайдиган атоқли арбоблардан биридир. Ишончим комилки, Президентингизнинг жаҳон иқтисодиётига қўшган ҳиссаси (ёки, аниқроқ айтадиган бўлсак, гап юз фоиз кредитга қодир ва барча масалаларда ишончли ишбилармон иштирокчининг жаҳон иқтисодиётига жадаллик билан қўшилиши ҳақида боряпти) учун унга бу жой аллақачон тайёрлаб қўйилган».

Ҳа, собиқ Совет Иттифоқи ҳудудидаги бошқа давлатлар каби мамлакатимиз ҳам ҳозирги пайтда биз учун мутлақо янги бўлган, ҳали синовдан ўтмаган бозор иқтисодиёти қарор топишига ўтиш даврини бошидан кечирмоқда. Бироқ, Давосда ўтган бир неча кун, анжуманнинг кўп иштирокчилари билан учрашувлар ва суҳбатлар онгли равишда бир хулосага келишимга имкон берди: эндиликда биз бозор иқтисодиёти йўлида қатъий турибмиз, мамлакатимизда амалга оширилаётган иқтисодий ва ижтимоий ислоҳотлар жаҳон иқтисодиётига ва жаҳон бозорига кириб боришимиз учун кенг йўлни таъминлайди. Бу ҳақда ишонч билан гапиришимга суҳбатдошларим — савдо-саноат ва молия доираларининг вакилларига, хорижий мамлакатлар давлат ва жамоат арбобларига, халқаро шарҳловчиларга берган саволимга уларнинг жавоблари асос бўлмоқда. Мен уларга шундай савол берган эдим: «Ўзбекистон Республикасининг молиявий-иқтисодий салоҳияти ва унинг жаҳон хўжалиги жараёнларида иштироки тўғрисида ҳозирги кунда қандай фикрдасиз? Мен савол берган кишиларнинг ўндан биригина мамлакатимиздаги ислоҳотлар қандай бораётганидан хабардор эмаслигини айтиб, жавоб беришдан бўйин товлади. Ўн беш фоизи эҳтиром билан «ҳа, Ўзбекистон табиий ресурсларга бой бўлган, тарихий ўтмиши ҳам бой ажойиб мамлакат», деб «қутулди». Бизнинг меҳмондўстлигимиз ва ажойиб анъаналаримиз ҳам эсга олинди. Учдан икки қисмидан кўпроғи эса менинг саволимга аниқ жавоб берди: «Ўзбекистоннинг молиявий-иқтисодий, сиёсий барқарорлиги, унинг жаҳондаги стратегик ўрни ҳисобга олинса, у саноати ривожланган давлатлар билан тенг равишда жаҳон иқтисодиётига дадил қўшилиш борасида катта истиқболга эга».

Менимча, Давос анжумани иштирокчиларида бундай хулоса чиқариш учун ўтган йиллар давомида асослар етарли даражада тўпланган ва улар суҳбатдошларимга жуда яхши маълум эди. Чунки улар ғоят билимдон, ҳар нарсадан хабардор доираларнинг вакилларидир.

Ҳақиқатан ҳам Ўзбекистон ҳам иқтисодий, ҳам сиёсий нуқтаи назардан ғарб учун жуда қизиқарли ва жозибали шерикдир. У ердаги тадбиркорлар «қозонда бўлса — чўмичга чиқади», деган мақолни яхши билишади. Бизнинг иқтисодий «қозон»имизда эса нарса шу қадар кўпки, уларни санаб тугатиш қийин. Ўзингиз ўйлаб кўринг, Ўзбекистон табиий бойликларнинг ноёб хазинасидир. Заминимиз қаърида маъдан-хомашё ресурслари — нефть, газ, олтин, кумуш, мис, руҳ, қўрғошин ва бошқа рангли металларнинг, бинокорлик ваноруда материалларнинг улкан ва ҳали кўп жиҳатдан ишлаб чиқаришда фойдаланилмаётган захиралари мавжуд. Конларнинг кўпчилиги Евроосиё минтақасидаги энг йирик конлардан бўлиб, эндигина ўзлаштирилмоқда. Ресурсларнинг ишлаб чиқарилаётган турлари, биринчи навбатда металлар ўта тақчил материаллар қаторига киради. Дарвоқе, жаҳон бозорида уларга талаб ҳам, бинобарин уларнинг нархи ҳам ошиб бормоқда.

Мамлакатимиз юксак иқтисодий салоҳиятининг мана бу омили ҳам жуда муҳим. Ўзбекистоннинг энергетика соҳасидаги имкониятлари энергия ресурсларини самарали равишда четга экспорт қилиш имконини беради. Иқтисодиётимизнинг барча тармоқлари, шу жумладан, маъдан, хомашё ресурсларини қазиб чиқариш ва чуқурликда қайта ишлаш тармоқлари жалб этилган сармоялар ёрдамида чуқур таркибий ўзгаришларга тайёр. Бу борада энг муҳими — жаҳон бозорида рақобатбардошликни олдиндан кўзда тутишдир. Хорижий иқтисодчилар ва мутахассислар билан бўлиб ўтган суҳбатлардан тушунишимча, улар Ўзбекистоннинг қудратли қишлоқ хўжалик салоҳиятини яхши билишади. Мамлакатимиз энг муҳим стратегик маҳсулот — пахта ва ундан тайёрланган маҳсулотларни экспорт қиладиган асосий давлатлардан биридир.

Ғарбдаги таҳлилчи мутахассисларнинг фикрича, Ўзбекистоннинг меҳнат салоҳияти ҳам кўп жиҳатдан ноёбдир. Бу ерда вужудга келган нуфуз вазиятининг ўзига хос жиҳати шундаки, XXI аср бўсағасида бизнинг меҳнат ресурсларимиз асосан 30 — 40 ёшли кишилар гуруҳларидан иборат бўлади. Бу ёшдаги кишилар меҳнат ва касб соҳасида фаоллиги билан ажралиб туради. Бунинг устига, ишловчиларнинг ҳар тўрттасидан бири олий ёки ўрта махсус маълумотлидир.

Сўнгги йилларда Ўзбекистонда шаклланган мулк эгаси ва сармоядор манфаатларини ҳимоя қилишга қаратилган мутлақо янгича ҳуқуқий тизим ғарб андозаларига қараганда жуда муҳим ҳисобланади. Халқаро ҳуқуқ бўйича ихтисослашган америкалик ҳуқуқшунос, доктор Рональд Д. Мур мен билан суҳбатда таъкидлаганидек, Ўзбекистондаги мавжуд хорижий сармоядорларни ҳимоя қилиш тизими, шубҳасиз, халқаро меёрларга мос келади.

Ҳақиқатан ҳам асосий қонунимиз — Республика Конституцияси мулк эгаси бўлган хорижий сармоядор ҳуқуқини ишончли ҳимоя қилади. Яна шуниси ҳам муҳимки, Ўзбекистон қонунларида хорижий сармоядор олган фойданинг ўз мамлакатига жўнатиладиган қисми қаттиқ валютага эркин алмаштирилишига кафолат берилган. Бундан ташқари, хорижий сармоя улуши 30 фоиздан ошиқ бўлган қўшма корхоналар оладиган фойдага имтиёзли солиқ белгиланган. Қайтадан сармоя сифатида фойдаланишга ажратилган фойдадан мамлакатимизда солиқ ундирилмайди. Башарти хорижий компания Ўзбекистон иқтисодиётига катта маблағ сарфласа, у божхона тўловларининг барча турларидан озод қилинади.

Шундай қилиб, мамлакатимизда сармоядорлар учун имтиёзларнинг хилма-хил турлари ва рағбатлантириш чораларининг яхлит тизими мавжуд.

Давос учрашуви иштирокчилари билан суҳбатларда улар Ўзбекистонда ижтимоий-сиёсий барқарорлик, фуқаролар тинчлиги ва миллатлараро тотувлик таъминлангани масалаларига алоҳида қизиқиш билдирди. Баъзи суҳбатдошларим шу ҳақда гапирар экан, маънодор хитоб ва ҳайратларини тия олишмади. Собиқ СССР ҳудудидаги турли жойларда беқарорлик ва қуролли можаролар давом этаётган бир пайтда бизнинг мамлакатимизда бу ерда ўтказилаётган ички ва ташқи сиёсат туфайли сиёсий ва иқтисодий хавф-хатар аста-секин бутунлай йўқ қилинди. Шу борада айрим шарҳловчилар Ўзбекистон бундан буён ҳам минтақада тинчлик ва барқарорлик гарови бўлиб қолиши мумкинлигини таъкидлашмоқда. Бу эса, маълумки, республика иқтисодиётига муваффақиятли равишда сармоя сарфлаётган ёки сарфламоқчи бўлаётган кишилар учун энг ишончли кафолатдир.

Анжуманда иштирок этган АҚШ ва Европа мамлакатларининг катта бизнес вакиллари мамлакатимизда бўлган пайтда олган таассуротларини гапириб, уларнинг назарида, Ўзбекистон мустақиллика эришган ҳар қандай давлат учун табиий бўлган бегоналик ва ишончсизлик ғовларини муваффақиятли бартараф этиб, жаҳон иқтисодиётининг жўшқин денгизида дадил сузиб бораётганини, иқтисодий тараққиёт сари ўз йўлидаги табиий ғовлар ва қийинчиликларни хорижий шериклар билан биргаликда бартараф этаётганини айтдилар.

Эркин ФАТТОҲОВ,
(«Правда Востока»нинг 1996 йил 9 февраль сонидан).

САЙЛОВЧИЛАР БИЛАН УЧРАШУВ

У шунчаки ўтмади. Балки одамлар ўз депутатлари билан кўпгина муаммоларни муҳокама қилиб олдилар

Зангиота туманидаги Иттифоқ номли шифохонада Ўзбекистон Республикаси Олий мажлиси депутати, Республика хотин-қизлар қўмитасининг раиси — Республика бош вазирининг ўринбосари Дилбар Ғуломова ўз сайловчилари билан учрашди. Ўн бир маҳалланинг хотин-қизлар кенгашлари раислари, маҳалла аъзолари йиғилдилар.

Дилбар Ғуломова Ўзбекистон Ҳукумати ва Президентининг аёлларга яратаётган шарт-шароитлари, эътибори, хотин-қизларнинг жамиятимиздаги, оиладаги ўрни ҳақида гапирди. Учрашувда сўзга чиққан «Иттифоқ» қишлоқ кенгаши хотин-қизлар қўмитаси раиси, шифохона бош шифокори Манзура Назарова хотин-қизлар билан олиб борилаётган ишлар, яхши натижаларни қайд этиб, оиладаги қайнона-келин муносабатларига алоҳида тўхталди. Кўп болали оналар Тўхта Турсунова, Роза Бердибоева, Тожихон Файзуллаевалар ўтказилаётган тўймаъракалардаги сарф-харажат меёрида бўлиши кераклигини таъкидладилар.

Вилоят хотин-қизлар қўмитаси раиси, Тошкент вилояти ҳокими муовини Сайёра Хўжаева, Зангиота тумани хотин-қизлар қўмитаси раиси, туман ҳокими муовини Дилором Тошмедова, А. Икромов номли фермер хўжалиги раиси Азимжон Муллажонов жиноятчиликни олдини олиш, ёшлар тарбиясида катталарнинг ўрни, мактабларда ўқув-тарбиянинг бориши ҳақида гапирдилар. Учрашув йиғилганларда катта таассурот қолдирди.

Мая ОБИДОВА.

«ТУРОН»ДА НАВОИЙ ШЕЪРЛАРИ ЯНГРАДИ

КУНИ кеча Тошкент вилояти «Турон» кутубхонасида улуғ мутафаккир шоир Алишер Навоийнинг 555 йиллигига бағишланган адабий кеча бўлиб ўтди.

Китобхонлар адабиётшунос олимлар Абдуқодир Ҳайитметов, Абдурашид Абдуғофуров, Бахтиёр Назаров, Наим Каримов, Ёқубжон Исҳоқовларнинг маърузаларини тингладилар. Абдуқодир Ҳайитметов бобокалонимизнинг жаҳон адабиёти ва туркий тил ривожига қўшган ҳиссаси, ижодининг бош мезони инсонни улуғлаш бўлганлиги ҳақида сўзлади. Бахтиёр Назаров Навоий асарларини яхши тушуниш мақсадида «Турон» кутубхонаси қошида тўгарак ташкил қилишни таклиф этди.

Ёқубжон Исҳоқов «Лайли ва Мажнун», «Фарҳод ва Ширин» асарларидан намуналар ўқиб берди. Олимлар ўз китобларидан кутубхонага совға қилишди. Китобсеварлар «Туркий шеърият қуёши» номли китоб кўргазмаси билан танишдилар.

Кеча охирида Тошкент вилояти маданият ишлари бошқармаси бошлиғи З. Солиҳов йиғилганларга ўз миннатдорчилигини билдирди.

Вазира СОБИРОВА.

БОЗОРНИНГ ТАЛАБИ ҚАТТИҚ

халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш соҳасида таркиб топган аҳволга бир назар

ХАЛҚ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни кўпайтириш, уларнинг турли-туман ва сифатли бўлишига эришиш ҳамма вақт долзарб масалалардан бири бўлиб келган.

Шуни ҳисобга олиб мамлакатимиз, шу жумладан вилоятимизда кундалик талаб маҳсулотларини ишлаб чиқаришни кўпайтириш мақсадида қатор чора-тадбирлар кўрилмоқда. Бундай хайрли ишда етакчи саноат корхоналари ҳам тобора фаол қатнашмоқдалар. Уларнинг жамоалари асосий маҳсулот қатори кенг истеъмол товарларини ишлаб чиқаришни ҳам ўзлаштирмоқдалар.

Бу ҳақда халқ депутатлари вилоят Кенгаши сессиясида гапирилган эди

Ҳозирги бозор иқтисодиётига ўтиш даври шароитларида бозор талабини чуқурроқ ўрганаётганликлари учун ҳам шундай йўл тутмоқдалар. Истеъмол бозори талабларидан келиб чиқиб ҳамда ўз корхоналари имкониятларини ҳисобга олиб, айрим харидоргир буюмларни тайёрлашни ўзлаштирмоқдалар. Айрим маҳсулотларни илгари ишлаб чиқариш чиқиндиси сифатида ёки маҳаллий хомашё ва моддий ресурслар асосида тайёрлаётганликлари тақдирга сазовордир.

Айни вақтда янги барпо этилаётган кичик корхоналар, цехлар филиаллар, ширкатлар ва бошқа ишлаб чиқариш бўлинмаларида ҳам шундай бўлмоқда. Уларнинг аксарият кўпчилигининг ишлаб чиқариши турли хил қишлоқ хўжалик маҳсулотларини, маҳаллий хомашё ва материалларни қайта ишлашга асосланган.

Шу нарса диққатга сазоворки, бундай маҳсулот ишлаб чиқаришнинг бутун оғирлиги зиммасида бўлган саноатимизда ишлаб чиқариш ҳажмининг пасайиши тўхтади. Кейинги тўрт йилда биринчи марта ўсишга эришилди. 1995 йилда олдинги йилдагига нисбатан саноат маҳсулоти қарийб ярим миллиард сўмлик кўпайди.

Айни вақтда кенг истеъмол моллари ишлаб чиқариш ҳам ошиб бормоқда. Ўтган йили жами саноат маҳсулотининг салкам ярмини халқ истеъмол буюмлари ташкил этди. Бир йил давомидаги ўсиш кўрсаткичи 0,6 фоизга тенг бўлди. Бу юзаки қараганда жуда камга ўхшайди, бироқ ҳозирги шароитда шундай силжишга эришилишини ижобий ҳол сифатида таъкидлаш мумкин. У ишлаб чиқаришда барқарорлик юзага келганидан далолат беради.

Олмалиқ кон-металлургия комбинати. Чирчиқдаги қийин эрийдиган ва иссиққа чидамли металлар комбинати каби ўнлаб етакчи корхоналаримиз ҳам истеъмол бозорини тўлдиришга йил сайин салмоқли ҳисса қўшмоқдалар. Улар халқнинг кундалик турмуш эҳтиёжлари учун зарур бўлган янги-янги маҳсулот турларини савдо шахобчаларига етказиб бермоқдалар.

Олмалиқ кон-металлургия комбинати ишлаб чиқараётган кенг истеъмол буюмлари тури йигирмадан ҳам ошиб кетди. Корхонада телевизордан тортиб оддий пайпоқларгача бўлган турли рўзғор буюмлари тайёрланмоқда. Бундай маҳсулотларнинг бозори ҳам чаққон бўлмоқда. Ўзбекистон қаттиқ қотишмалар ва ўтга чидамли металлар комбинатида эса енгил автомобилларнинг турли эҳтиёт қисмлари ва бошқа маҳсулотлар қатори электр лампочкалари тайёрланмоқда. Металлургларнинг бу тадбиркорликлари туфайли ҳаддан ташқари тақчил бўлиб қолган электр лампочкаларига нисбатан республикамиз эҳтиёжини тўла қондириш имконияти яратилди.

Кенг истеъмол буюмлари ишлаб чиқаришни кўпайтиришда янги ишга туширилаётган кичик корхоналар цехлар, бўлинмаларнинг ҳиссаси катта эканлигини айтиб ўтиш лозим. Биргина ўтган йили уч юздан ортиқ шундай ишлаб чиқариш бўлинмалари фойдаланишга топширилди. Уларнинг 80 фоизи қишлоқ жойларда ташкил этилди. Бу саноатни қишлоққа олиб кириш бўйича бошланган ҳаракатдаги ўзига хос янги босқич бўлди.

Шу туфайли қишлоқ туманларида янги иш ўринлари бир йилда ўн олти мингдан ортиққа кўпайди. Бу, албатта, дастурда назарда тутилганидан ҳам, олдинги йилдаги кўрсаткичдан ҳам анча кўп. Лекин бу хотиржамланиш учун ҳеч вақт асос бўла олмайди. Чунки иш билан банд бўлмаганлар сони, айниқса, қишлоқ жойларида ҳали ҳам камаймаяпти. Улар ёшлар ҳисобига ортиб бормоқда. Вилоят ҳокимлиги шуни эътиборга олиб 1996 йилдан бошлаб янги иш жойларини икки бароварга оширишни бош масала қилиб қўйди.

Шу ўринда яна бир нарсани таъкидлаб ўтиш керак. Вилоятда йил сайин янги турдаги истеъмол молларини ишлаб чиқариш кенгайиб бораяпти. Масалан, 1995 йилнинг ўзида олтмишга яқин турдаги шундай маҳсулотларни тайёрлаш ўзлаштирилди. Ишга туширилган янги қўшма ва кичик корхоналарда, бўлимларда ва цехларда пайпоқ, трикотаж буюмлари, эмал мис симлар, полиэтилен пленкалари, қадоқланган цемент, сутдан тайёрланган маҳсулотлар, қатор озиқ-овқатлар, турли ичимликлар ва истеъмол бозори учун мўлжалланган бошқа маҳсулотларни ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Бир йилда бундай маҳсулотларни тайёрлаш етмиш миллион сўмга кўпайди.

Ҳозирги вақтда вилоятимиз шаҳар ва қишлоқларида уч юздан ортиқ кичик ва хусусий корхоналар, ширкатлар ва мулк шаклини ўзгартирган корхоналар ишлаб турибди. Бундан ташқари узоқ ва яқин хорижий мамлакатлар фирмалари билан биргаликда ташкил этилган қўшма корхоналар ҳам истеъмол бозорини тўлдиришга озми-кўпми ҳисса қўшмоқда.

Уларнинг саноат ишлаб чиқариши ҳажмидаги улушлари секинлик билан бўлса ҳам ортиб бормоқда. Саноатимиз барқарор ривожланиш йўлига қадам босган ўтган йилда бу анча сезиларли бўлди. Қўшма, кичик, хусусий корхоналар, ширкатлар томонидан халқ эҳтиёжини қондиришга мўлжаллаб олти юз миллион сўмликдан ошиқроқ маҳсулот етказиб берилди.

Лекин халқ истеъмоли буюмлари ишлаб чиқаришни ошириш, турларини кўпайтириш ва сифатини яхшилаш соҳасида эришилган бундай натижалар етарли эмас. Истеъмол бозори ҳали ночор, дўконлар пештахталари тўлдирилганича йўқ, аҳолининг кундалик эҳтиёжлари учун зарур бўлган қатор рўзғор товарлари тақчил. Шундай экан, уни тузатиш учун қўшимча чора-тадбирларни амалга оширишни талаб этади. Биринчи навбатда мавжуд имкониятлардан кенг фойдаланиш керак. Бундай омиллар эса йўқ эмас.

Аввало, барча мавжуд қўшма корхоналарнинг бир маромда ишлашини таъминлаш керак. Лекин шу вақтгача рўйхатдан ўтган қўшма корхоналар сони 77 та бўлгани ҳолда фақат 42 тасигина маҳсулот ишлаб чиқармоқда. Бу албатта, жуда кам. Қолганлари ҳам аллақачонлар амалий фаолиятини бошлаб юборган бўлишлари керак эди.

Бироқ, шундай бўлмаяпти. Сонда бор, салмоқда йўқ корхоналарнинг кимга кераги бор. Уни барпо этиш учун сарфланган сармоя, шунингдек шерик сифатида жалб қилинган хорижий инвестицияларнинг ўлик ҳолда ётишидан қандай фойда бор. Шунинг учун ташкил этилиб, ишламаётган корхоналарнинг бўладиганини олиб қолиб, бўлмайдиганлари билан хайрлашиш, унинг ўрнида бошқа ишлаб чиқариш бўлинмаларини, албатта, тез муддат ичида зарур маҳсулот берадиганларини барпо этиш ёки ишлаб чиқариши тавсифини эҳтиёждан келиб чиқиб ўзгартириш вақти келди. Тўғри, айрим қўшма корхоналар асосли сабабларга кўра ишни бошлай олмаяпти. Буни ҳисобга олмаслик инсофдан бўлмайди. Бироқ, иш бошламаган бундай корхоналардаги юзага келган вазиятни чуқур ва синчиклаб ўрганиш, эпақага келмайдиганларини рўйхатдан чиқариш бўйича ишларни бошлаб юбориш мумкин. Хуллас, уларни назоратсиз қолдириб, ўз ҳолига қўйишни тўхтатиш вақти келди.

Юқорида келтирилганидек, ҳозир вилоятимизда юзлаб кичик ва хусусий корхоналар, ширкатлару цехлар бўлиб, улар орасида тўла қувват билан ишлай олмаётганлари ҳам йўқ эмас. Айрим шаҳарлар ва туманлар ҳокимликлари, мутасадди хўжалик ташкилотлари раҳбарлари уларга нисбатан талабчанликни, ёрдам беришни унутиб қўйганлар. Бошқача қилиб айтганда, мендан кетгунча эгасига етгунча қабилида иш тутмоқдалар. Бу ўзибўларчилик, бефарқликдан бошқа нарса эмас.

Текширишлар айрим ишлаб чиқариш бўлинмалари маҳсулот ҳажмини камайтириб юборганлигини, ёпилиб қолганлигини кўрсатмоқда. Олмалиқ, Ангрен, Янгиобод, Янгийўл шаҳарларида, Оққўрғон, Зангиота, Бўстонлиқ ва бошқа туманлардан шундай мисолларни келтириш мумкин. Бунинг асосий сабаби мўлжалдаги маҳсулотни ишлаб чиқариш учун зарур бўладиган хомашё ва материалларга бориб тақалаяпти. Тўғри, бу ҳақда аввало тадбиркорлик тизимлари раҳбарларининг ўзлари қайғуришлари керак. Лекин, шундай ҳоллар, муаммолар ҳам бўладики, мутасадди ташкилотларнинг ёрдамисиз уларни ҳал қилиб бўлмайди. Шундай, вақтда уларга албатта, ёрдам қўлини чўзиш лозим.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштириш, хусусий мулк эгалари манфаатларини ҳимоя қилишни таъминлаш ва ташаббускорликни ривожлантиришга қаратилган фармонлари, республика Вазирлар Маҳкамасининг шу хусусдаги қатор қарорларида ҳокимликлар, юқори хўжалик раҳбарлари зиммасига ишбилармонларга улар дуч келаётган, фаолиятини кенгайтиришга тўсқинлик қилаётган муаммоларни ўрганиш ва ҳал қилиш учун зарур бўлган барча чораларни кўриш вазифаси юклатилган. Ҳамма жойда бунга амал қилиб, кенг истеъмол бозорини маҳсулотлар билан тўлдириш учун ишлаётган қўшма ва кичик корхоналар, ширкатлар фаолиятини яхшилашга эришишлари лозим. Мавжудларини доим назорат остида сақлашлари, янгиларини барпо этишни қўллаб-қувватлашлари лозим. Бу кенг истеъмол моллари ишлаб чиқаришни кўпайтириш, ҳозирги кунда энг муҳими — янги иш жойларини яратишга олиб келишини ҳеч вақт унутмаслик зарур.

Мирсобир МИРҲАМИДОВ.

Янгиликдан хабарингиз борми?

ЭНДИ АЛИФ КЕРАК БЎЛСА ЯНГИЙЎЛГА БОРИНГ!

«ЯНГИЙЎЛ ёғ-мой» ҳиссадорлик жамияти қошидаги «Баҳор» илмий ишлаб-чиқариш кичик корхонасида кейинги йилларда бир қатор харидоргир маҳсулотлар устида тинмай изланишлар олиб борилди. Шунинг натижаси ўлароқ 1996 йил январь ойидан бошлаб бу ерда илк бор оксоль алифи ишлаб чиқариш йўлга қўйилди.

— Ушбу маҳсулотга харидор талаби катта. Ҳозир кўпчилик дўконда «сотувда алиф йўқ» деган ёзувга кўзингиз тушади. Эндиликда халқимиз алифни бемалол бизнинг корхонадан харид қилишлари мумкин, — дейди кичик корхона раҳбари Муҳаммаджон Умартоев, — маҳсулотимиз давлат стандарти талабларига тўла жавоб бериши билан бирга сифати жиҳатидан дунё бозоридагидан сира қолишмайди ҳам. Корхонамизда бу йил алиф билан бирга лак -577 ни ҳам ишлаб чиқариш кўзда тутилмоқда.

— Бу йил 2 минг тонна алиф ва 2 минг тонна лак етказиб берилади. Ҳозирча 36 тонна алиф тайёрланди. Ҳамма линиялардаги ишлар тўла қувват билан ишлай бошласа, кунига 10-12 тоннадан зиёд алиф тайёрланади.

Бундан етти йил аввал лаборатория шароитида алифни тажриба нусхаси олинган эди. Энди изланишлар ўзининг самарасини берди.

Бугунги кунда ишлаб чиқарилган дастлабки маҳсулотнинг уч тоннаси Рангли металлар вазирлигига қарашли бошқармага юборилди, улар маҳсулот сифатидан мамнунлар.

Шу ўринда дўконма-дўкон алиф, лак излаб юрган харидорлар диққатига қуйидагиларни айтиб қўймоқчимиз. Мабодо, сизга оксоль алифи зарур бўлиб қолса, Янгийўлдаги қуйидаги телефонларга қўнғироқ қилинг: 7-47-35; 7-39-76. Тошкентдан қўнғироқ қиладиган бўлсангиз телефон рақамлари олдига керакли кодларни қўйишни унутманг. Маҳсулотнинг бир килогамми 50 сўм.

***Суратларда:** (ўнгдан чапга) «Янгийўл ёғ-мой» ҳиссадорлик жамияти бош муҳандиси Мирҳабиб Толипов ва «Баҳор» илмий-ишлаб чиқариш кичик корхонаси раҳбари Муҳаммаджон Умартоев алифни кўздан кечиришмоқда: оксоль алифи ишлаб-чиқариладиган технологик линия кўриниши: янги маҳсулот цехида.*

Даврон АҲМАД суратлари.

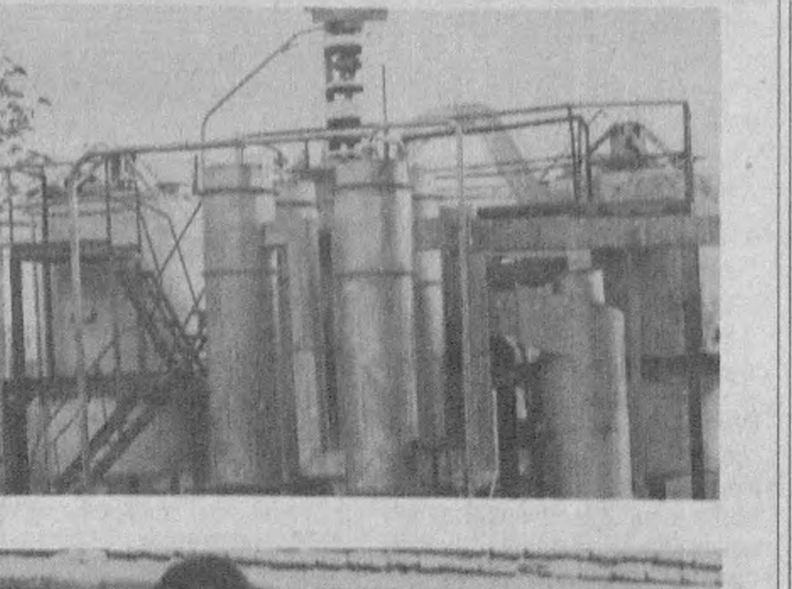

ҲАДЕБ ҚАРЗ КЎТАРИБ ЯШАБ БЎЛМАЙДИ

ёки Оҳангарондаги хўжаликларда рўй бераётган иқтисодий мушкулликлар ҳақида

Бозор иқтисодиётига ўтиш жараёнининг қийинчиликлари қишлоқ меҳнаткашларини ҳам четда қолдираётгани йўқ. Лекин шуни айтиш жоизки, уддабуррон ва тадбиркор раҳбарлар ишлаётган хўжаликларда ишлаб чиқарилган маҳсулотларни сотиш, айниқса, олдиндан пул тўлашни жорий этиш эвазига ишчи ва ходимларни ойлик маошлар билан таъминлаш озми-кўпми амалга оширилмоқда. Бироқ, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил 12 июлдаги, «Ўзбекистон Республикаси халқ хўжалигида векселларни қўллаш тўғрисида»ги қарорига ҳамма жойда ҳам бир текис амал қилинмаяпти. Ҳозир Оҳангаронда рўйхатдан ўтган 3 та ҳиссадорлик жамиятлари, 5-6 та ширкат жамоалари ва битта давлат хўжалиги ҳамда иккита ёрдамчи хўжаликлар иш олиб бораётган бўлса ҳам уларнинг биронтаси ҳали ўз акцияларини чиқарганича йўқ. Векселлар билан олиш-бериш ишлари амалда қўлланилмаяпти. Натижада хўжаликларда тўловга қобилияти бўлмаган истеъмолчиларга насия тариқасида товар ва маҳсулотларни бериб, жамоа мулкини талон-тарож қилишга йўл қўйилмоқда.

Бироқ бундай аҳвол негадир тумандаги тафтиш ҳамда текшириш органларини безовта қилмаётгани, ҳатто 1994 йилдан бери катта миқдордаги кредитор ва дебитор қарзларни узолмаётган ташкилотларга нисбатан тегишли чора кўрилмаётгани кишини ажаблантиради. Бундай бепарволик эса қарзларнинг тобора болалаб кетишига йўл очиб бермоқда. Кишилар маошларини ўз вақтида ололмаётганликлари сабабларидан бири ҳам қарзларнинг тўланмаётганлиги ёки вақтида ундириб олинмаётганлигидадир. Шу кунларда тумандаги деярли барча хўжаликларнинг давлатдан миллион-миллион сўмлаб қарзлари бор. Ҳотамтойлик қилиб, тўлов имкониятига эга бўлмаган ташкилотларга бериб юборилган маҳсулотлар учун дебитор қарзлар эса жуда катта миқдорни ташкил этади.

ДЎППИ ТОР КЕЛИБ ҚОЛИБДИ...

Кейинги йилларда «Шодималик» жамоа хўжалигининг қарзлари кўпайиб кетди. Хўжалик 1994 йилда Оҳангарон агросаноат банкидан 537 минг сўм қарз олган эди. Ўтган йили эса банкка қайтарилмаган қарзларнинг ўзи 2 миллион 51 минг сўмга етди. 1996 йилнинг 1 январига келиб хўжаликнинг жами қарзлари 4 миллион 318 минг сўмни ташкил этди.

Бундай қарздор хўжаликлар туманда кўп. Жумладан, «Ғаллақудуқ» давлат хўжалигининг кейинги йиллар мобайнида банкдан олган қарзларининг ўзи 9 миллион 111 минг сўмни ташкил этади. Жами кредитор қарзлари эса агар ундан олдинги бир неча йиллардагисини ҳамда қўшимча банк фоизларини ҳам қўшиб ҳисобланадиган бўлса, 78 миллион 447 минг сўмга етади. Гарчи бошқа ташкилотлар «Ғаллақудуқ» хўжалигидан 5 миллион 727 минг сўм қарздор бўлсалар ҳам муддати ўтиб бораётганига қарамай хўжалик бошқаруви уни ундириб олишга жиддий киришгани йўқ.

Худди шундай аҳвол «Ўзбекистон» ширкат жамоасида ҳам рўй беряпти. Хўжалик шу йилнинг 1 январигача давлатдан 14 миллион сўмдан кўпроқ қарз бўлиб қолди. Олган маҳсулоти ҳақини беролмаётган ташкилотларнинг хўжаликдан дебитор қарзлари 7 миллион сўмни ташкил этади. Ҳолбуки, ушбу қарзларнинг бирор сўми ҳам хўжалик ҳисобига келиб тушмаяпти. «Хонобод» молларни бўрдоқига боқиш, Собир Раҳимов номли ҳиссадорлик жамиятлари, «Ангрен» ширкат жамоаси раҳбарларининг лоқайдликлари сабабли ташкилотлардан аллақачон ундириб олиниши лозим бўлган, қарзга сотилган маҳсулот ҳақлари ҳар уччала хўжалик кассасига келиб тушмаяпти. Натижада нақд пул бўлмаганлигидан биргина «Ангрен» ширкат жамоаси фақат ўтган йилнинг ўзида 1 миллион 858 минг сўмлик ёнилғи-мойлаш материаллари, 303 минг сўмлик эҳтиёт қисмларни қарзга сотиб олишга мажбур бўлди. Аммо бу қарзларидан муддатида узилгани йўқ. Ана шу сабабли банк хўжалик ҳисобига катта миқдорда судхўрлик ҳақини ёзиб қўйди.

Дунёда энг ёмон нарса қарздор бўлиш. Қарздорнинг ҳамиша боши эгик, қўли қисқа бўлади. Қарз ҳар қандай хўжалик ва ташкилотни ҳам чақиб қўяди. Дўппи тор келиб қолган долзарб пайтда техника учун эҳтиёт қисмлар, уруғлик, минерал ўғит ёки ёнилғи сотиб ололмайди. Энг ачинарлиси, йил-ўн икки ой ҳалол меҳнат қилиб маҳсулот етиштирган кишиларга иш ҳақини вақтида бериш имкони бўлмайди. Оқибатда банкдан қарз устига яна қарз кўтаришга мажбур бўладилар. Оҳангарондаги хўжаликларда худди ана шундай воқеалар содир бўляпти.

ДАРОМАД ВА БУРОМАД ЎРТАСИДА ФАРҚ КАТТА

Банклар эса ҳеч қачон текинга қарз бермайдилар. Уларнинг қарзлари туғиб туради. Туққанда ҳам жуда тез ва кўп туғади. Ишонмайсизми? Мана, кўринг: «Шодималик» жамоа хўжалиги банкдан олган қарзлари эвазига ана шу пулларни ишлатгани учун энди 1 миллион 730 минг сўм ижара ҳақини тўлаши керак. «Ғаллақудуқ» давлат хўжалигида эса олинган пуллар ҳисобига банкка асосий қарзлардан ташқари «фоиз» ҳисобига қўшимча яна 7 миллион 375 минг сўм тўлаши лозим. «Ангрен» ширкат жамоасининг қарзлари ҳам болалаб, судхўрлик ҳақининг ўзи 2 миллион 813 минг сўмга етиб қолибди.

Қарзлар, уларга қўшимча банк фоизларининг бу қадар тез ўсиб бораётганига сабаб шуки, хўжаликларда даромад ва буромадлар ўртасида фарқ кўп бўляпти. Кўзланган миқдорда ҳосил етиштирилмаётгани, экинлар ҳосилдорлигининг ниҳоятда пастлиги, хўжалик раҳбарларининг изланиш нималигини унутиб қўйганлиги, ташаббуссизлиги, «бўлса бўлар» қабилида иш тутиб, бир ерда депсиниб туриши жамоанинг моддий аҳволига жиддий таъсир етказяпти.

Мана, мисол: «Ўзбекистон» ширкат жамоасида ўтган йили деҳқончилик бўйича маҳсулот ишлаб чиқариш режада белгиланганига қараганда 27,9 фоизни, «Ғаллақудуқ»да 26,7, «Хонобод» молларни бўрдоқига боқиш хиссадорлик жамиятида эса 23,4 фоизни ташкил этди, холос. Устига устак бу ерда етиштирилган ҳосилни кимга, қачон, қандай қилиб ва қайси нарх билан сотиш режалари ҳам олдиндан ишлаб чиқилмаган. Бундай ўзибўларчиликнинг қандай оқибатларга олиб келиши эса жамоага жуда қимматга тушяпти.

ҲОТАМТОЙЛИК ҲАМ ЭВИ БИЛАН-ДА...

Шундай ачинарли аҳвол бўла туриб, хўжалик раҳбарларининг ҳотамтойлик қилиб, ўзлари бошқараётган хўжаликлар гўё маҳрларига тушгандай тайёрланган маҳсулотларни ташкилотларга қарзга, насияга, баъзан эса текинга бериб юбораётганларига нима дейсиз?! «Ангрен» ширкат жамоасида худди шундай воқеа содир бўлиб, «Нилуфар» деган ташкилотга 46,5 минг сўмлик маҳсулотларни текинга бериб юборишган. Хўжалик раҳбарларининг розилиги билан «Бўстон» деган ташкилот 396,1 минг сўмлик пиёз, 4-механизациялашган жамлама 4837, минг сўмлик турли хил маҳсулотлар, Шарқий Қурама ГРЭСи эса 43,6 минг сўмлик хашак, Ангрен картон фабрикаси 15,8 минг сўмлик гўшт, 1-мева-сабзавот комбинати 428,5 минг сўмлик турли хил сабзавот маҳсулотларини олиб кетиб, навбат ҳақини тўлашга келганида «топар ойда оласизлар» деб юришибди. «Ғаллақудуқ» давлат хўжалиги раҳбарлари эса харидорларнинг ширин гапига учиб, Тошкент, Ангрен ва Чирчиқ гўшт комбинатларига жами 5,7 миллион сўмлик мол бериб юбориб, ҳалигача уларнинг ҳақини ундиролмаяптилар. Умуман, хўжалик ўтган йили жами 18 ташкилотга миллион-миллион сўмлик маҳсулотларни насияга бериб, ҳозир бунинг жафосини тортаяпти.

Вилоятда Оҳангарондаги хўжаликлар раҳбарларининг ҳотамтойлигидан фойдаланиб қолишга ҳаракат қилиб, осонлик билан бирор нарса ундириб кетаётган ташкилотлар кўп. Бироқ халқ билиб айтганидай «оларда кирар жоним, берарда чиқар жоним» бўляпти. Ангрен уйсозлик комбинати, Олмалиқ шаҳар савдо ташкилоти, «Саноат-қурилиш материаллари» ташкилотлари ана шундай йўл билан 1994-1995 йилларда «Шодималик» жамоа хўжалигидан олиб кетган картошка ва сабзавотлар ҳақини тўлаб қўйиш лозимлигини унутиб ҳам юбордилар.

УРВОҚҚА ОШҚОВОҚНИНГ ПУЛИ

Банк эшиги ҳамма учун очиқ. Кимнинг жорий ҳисобида пули ёки қарзини вақтида тўлай олиш имконияти бўлса, марҳамат, маблағ олаверсин. Аммо миллион-миллион қарзларини тўлолмай яна пул сўраб келадиган хўжалик ва ташкилотларга эса, табиийки, тўсиқлар кўп. Пул ундиролмаган бундай хўжаликларнинг вакиллари кейинги пайтларда «омборларида анчагина маҳсулотлари борлигини, шуни сотиб, албатта, қарзларидан қутулажакларини» айтишади. Аслида шундайми? Банк ходимлари текшириб кўришганида «анча-мунча» маҳсулотнинг пули олинадиган қарзга ҳатто урвоқ ҳам бўлолмаслиги маълум бўлиб қолмоқда. Масалан, «Ўзбекистон» жамоа хўжалигининг омборида сотишга мўлжалланган атиги 18 тонна пиёз, 10 тонна дон ва 4 тонна жун бор экан, холос. Уларнинг умумий баҳоси нари борса 500 минг сўмга етади. «Ангрен» ширкат жамоаси омборхонасида эса зиғир, картошка, пиёз, жун билан бирга 14 тонна ошқовоқ ҳам бор экан. Ошқовоқдан келадиган пул қанча бўларди, деб сўрайдиган одамнинг ўзи йўқ. Хуллас, ошқовоғу сомон сотиб кун кўришни мўлжаллаган хўжаликларнинг раислари ҳам бор. Бироқ, бу маблағлар ҳатто қарзларнинг фоизларини қоплашга ҳам етмайди. Аҳвол шундай бораверадиган бўлса, хўжаликлар банкдан олган, ҳозир «болалаб» ётган қарзларидан қачон узиладилару, бундан кейин қандай кун кўрадилар? Бу тўғрида туманда ҳеч ким бошини қотиргиси келмаяпти? Қарздан қутулишнинг йўли эса битта — хотиржамлик ва лоқайдликка чек қўйиб, янгичасига иш юритиш, тадбиркорликка зўр бериш зарур. Мўл ҳосил етиштириш даромаднинг асосий манбаи эканлигини унутмаслик керак. Мўлжалдаги ҳосил етиштирилиб, режалар бажариладиган бўлса, банклар билан ҳам аста-секин ҳисоб-китоб қилиб, қарзлардан узилиб кетиш имкониятлари вужудга келади.

Зотан, яқинда Ўзбекистон Республикаси Президентининг эълон қилинган «Тўлов интизомини ва ўзаро ҳисоб-китоблар тизимини мустаҳкамлаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармонида ҳам ишлаб чиқарилаётган маҳсулот учун ҳисоб-китоблар тизимини мустаҳкамлаш, банклар, хўжаликлар, корхона ва ташкилотларнинг тўлов интизомига риоя қилиш учун жавобгарлигини ошириш, ўзаро қарзларни қисқартиришни таъминлаш асосий вазифалардан бири қилиб қўйилди. Бунинг учун эса аввало, ўзаро шартномаларга жиддий масъулият билан ёндашиш, ана шу масалаларни тартибга солиш, қонун асосида амалга ошириш ва бозор шароитида ишлашни тезроқ ўрганиш лозим. Шундагина Оҳангарон тумани хўжаликлари ҳисоб-китоблар тизимидаги муаммолар ҳам ўз ечимини тезроқ топади.

Насиба ТУРДИЕВА,
Оҳангарон ихтисослашган ҳиссадорлик «Пахта-банк» бўлими бошқарувчиси вазифасини бажарувчи.
Шермат ХОЛМАТОВ,
шу банк бўлимининг етакчи мутахассиси.
Мўмин ҚАЮМ,
Ўзбекистон Журналистлар уюшмасининг аъзоси.

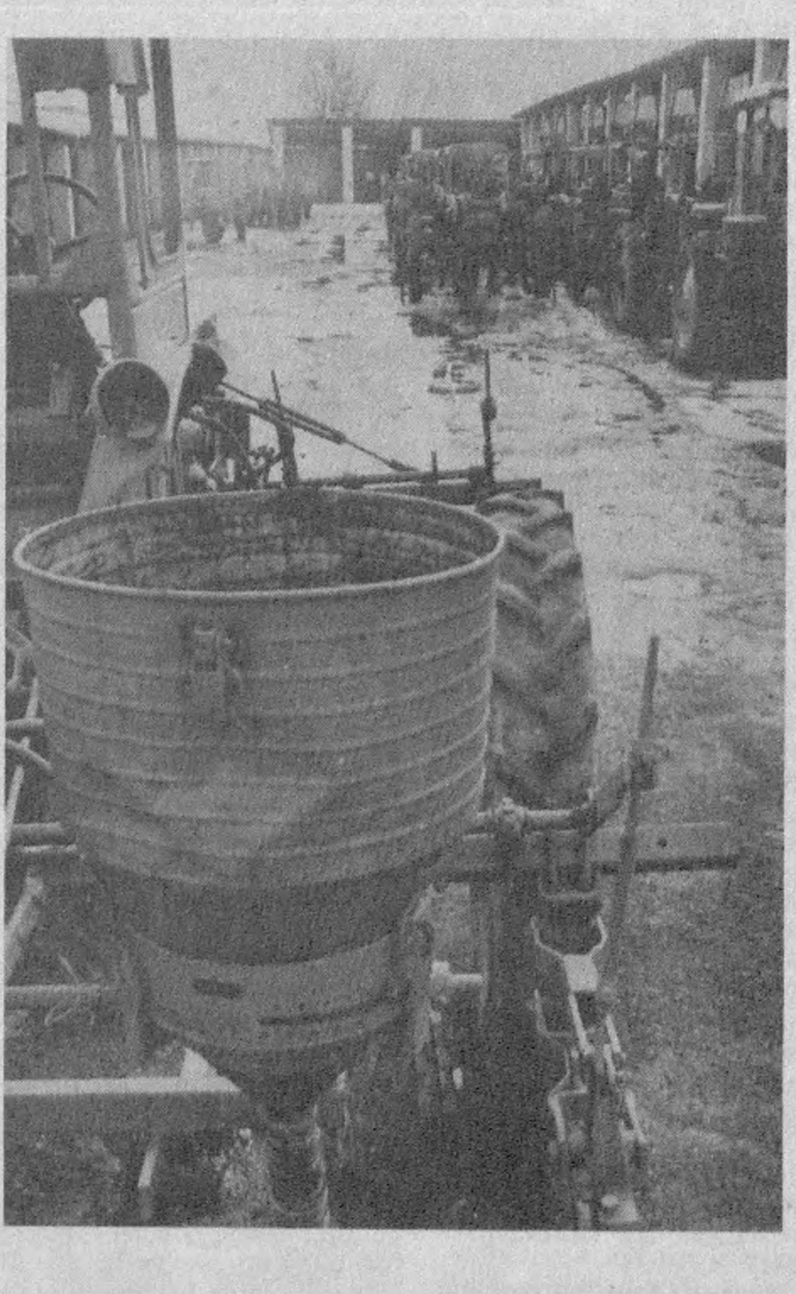

***ЎРТАЧИРЧИҚ** туманидаги Охунбобоев номли жамоа хўжалигида ҳисобот-сайлов йиғилиши бўлиб ўтди. Унда барча соҳалар бўйича йил якунлари ва бу йилги вазифалар атрофлича муҳокама қилинди. Хўжалик 1995 йилда вилоятда биринчи бўлиб пахта тайёрлаш режасини ошириб бажарган эди. Умумий йиғилишда бу йил 2550 тонна пахта, 3000 тонна дон, 600 тонна шоли, 7 тонна пилла етиштириш юзасидан келишиб олинди. Ҳозир хўжаликда баҳорги мавсумга пухта тайёргарлик кўриляпти. Ариқ ва зовурлар тозаланмоқда, далаларга маҳаллий ўғит чиқарилаяпти. Энг муҳими барча қишлоқ хўжалиги техникаси, жумладан, 26 та экиш агрегатлари, пахта териш машиналари таъмирланиб, шийпонларга киритиб қўйилди. Барча майдонларга экиладиган «Наманган-77» пахта чигити етарли миқдорда жамғарилди.*

Суратларда: 1. Жамоа хўжалиги аъзолари бўлиб ўтган ҳисобот-сайлов йиғилиши ҳақида суҳбатлашяптилар. 2. Таъмирланган экиш техникаси.

А.МАЛЬЦЕВ олган сурат.

ЭЪТИБОРСИЗ ҚОЛДИРИШГА ҲАҚҚИМИЗ ЙЎҚ

ТОШКЕНТ вилояти ҳокимлигида бўлиб ўтган маданият ходимлари анжумани вилоят маданият ташкилотлари ва муассасаларининг ўтган йилги иш якунлари ҳамда келгусида маданий-маърифий муассасалар фаолиятини такомиллаштириш масалаларига бағишланди. Хўш, ҳозирги иқтисодий ўзгаришлар ва бозор муносабатлари шароитида маданият муассасалари олдига қўйиладиган энг муҳим вазифалар нималардан иборат бўлмоғи лозим ва улар буни уддалай олаяптиларми?

Вилоят маданият ходимлари кенгашидан кейинги мулоҳазалар

ВИЛОЯТ маданият ишлари бошқармаси бошлиғи Зоҳид Солиҳовнинг маърузасида бу масалага атрофлича тўхталиб ўтилди ва мавжуд муаммолар танқидий таҳлил этилди.

Маълум бўлишича, вилоятда аҳолига маданий хизмат кўрсатиш, кутубхоналар, клублар, истироҳат боғлари ва бошқа маданий-маърифий тармоқларнинг фаолиятини шу кун талаблари асосида ташкил этиш учун бир қатор амалий тадбирлар ўтказилмоқда. Биноларни таъмирлаш, зарур жиҳозлар билан таъминлаш, ходимларни ижтимоий ҳимоя қилиш ва рағбатлантириш соҳасида олиб борилаётган ишлар аҳволни яхшилашга маълум даражада ёрдам бермоқда. Байрамларда, йиғим-терим мавсумларида уюштирилаётган турли концертлар, хайрия тадбирлари вилоят маданият ходимларининг аҳоли билан узвий алоқада эканлигидан далолатдир. Бироқ, қилинаётган бу ишлар ҳали етарли эмас. Чунки, мустақил давлатимизда барча соҳаларда кескин янгиланиш ва тараққиёт босқичларига ўтиш жараёнлари бошланган бир пайтда маданият муассасаларида янгиликларга сусткашлик билан ёндошиш ҳолларига ҳали тўла барҳам берилгани йўқ. Аксинча, аҳолининг маънавий тафаккурини янада бойитиш учун ҳукумат томонидан қабул қилинган қарорлар жойларда чуқур ўрганилиши ўрнига айнан маънавий-маърифий билимлар ўчоғи бўлган кутубхоналар кўркўрона қисқартириб юборилмоқда.

— Маданият муассасаларимизнинг энг муҳим тармоқларидан бири ҳисобланган кутубхоналарнинг бугунги аҳволини ҳамма жойда ҳам яхши деб бўлмайди, — деди маърузачи. — Вилоятдаги мавжуд 14 та марказлашган кутубхоналар тармоғининг кўрсаткичлари тобора пастга қараб кетаётир. Бундай ҳолни айниқса Янгийўл шаҳри, Зангиота, Оҳангарон, Тошкент, Ўртачирчиқ туманлари кутубхоналари фаолиятида кузатиш мумкин. Касаба уюшмалари ихтиёридаги кутубхоналарнинг ёпилиши натижасида эса минглаб китобхонларни йўқотдик. Айрим шаҳар ва туманлар маданият ишлари бўлимлари мудирлари, кутубхона раҳбарлари мавжуд муаммоларни ҳал этиш чораларини қидириш ўрнига бу ҳолга бефарқ қараб, қўл қовуштириб ўтиришибди. Масалан, Юқоричирчиқ туманининг ўзида туман ҳокимининг қарори билан 3 та кутубхона ёпиб қўйилган. Таклиф кимдан чиққанини билмаймиз-у, аммо бу нарса айнан кутубхоналардаги масъул раҳбарларнинг лоқайдлиги ва бевосита иштироки билан амалга оширилгани аён. Кутубхоналарнинг бирлаштирилиши баҳонасида Ўртачирчиқ туманида ҳам кўплаб маҳаллий аҳоли кутубхона хизматидан тўла фойдаланиш имкониятидан маҳрум бўлиб қолишди.

Маърузада клублар фаолиятидаги камчиликлар ва муаммолар, тўгарак ишларининг ночор аҳволга тушиб қолгани, музейлар, мусиқа мактаблари ва бошқа тармоқлардаги камчиликлар хусусида ҳам кескин танқидий фикрлар айтилди. Тўғри, танқид — тўғри ва очиқ муносабат белгиси. Бироқ, масаланинг иккинчи томони ҳам бор. Айтилаётган ана шу муаммолардан қутулиш, аҳволни барқарорлаштириш ва вилоятда маданият муассасалари ишини давр талаби асосида ривожлантиришга эришиш учун нималар қилмоқ керак?

Маърузачи бу борада бир қатор таклиф ва мулоҳазаларни ўртага ташлади, ишни суст олиб бораётган раҳбарларнинг камчиликлари нималардан иборат эканлигини мисоллар ёрдамида кўрсатиб берди. Музокарада сўзга чиққан Агросаноат ходимлари касаба уюшмалари қўмитаси раиси К. Шодиметов, Чирчиқ шаҳар ўлкашунослик музейи раҳбари Роза Загирова, Зангиота тумани маданият уйи раҳбари Воҳид Қосимов, Бўка тумани марказлашган кутубхоналар тармоғи раҳбари Муҳиддин Солиев, Паркент тумани маданият ишлари бўлими мудири Акмал Турсунов ва бошқалар ҳам келгусида ишни жонлантириш йўллари ҳақида ўз фикрларини билдирдилар.

Анжуман ишида республика Маданият вазирлигининг бошқарма бошлиғи Р. Хўжаев иштирок этди. Унинг анжуманда айтган бир гапи барча маданият муассасалари ходимлари ва уларнинг раҳбарлари учун эътиборга моликдир:

— Кечаги кун билими, кечаги кун савияси билан бугунги муаммоларни ҳал этиб бўлмайди! Давлатнинг киссасига кўз тикиб, қачон маблағ беракин, деб қўл қовуштириб ўтириш энди беҳуда. Ҳукуматимиз маданият муассасалари ва уларнинг тармоқларини имкон қадар қўллаб-қувватлаб, ўз ихтиёрида сақлаб турибди. Қолганига шу соҳа раҳбарларининг изланувчанлиги, ҳомийлар ёрдамида муаммоларни бартараф этиш йўлларини топа билиши, эски иш услубларидан воз кечиб, қишлоқ ва аҳоли пунктларида маданият марказлари ташкил этиши бугунги кун талаби эканлигини наҳотки тушуниб етмаётган бўлсак?! Агар шундай бўлмаганда нуқул «у йўқ, бу йўқ» деб ўтиргандан кўра «мен йўқни ундириш учун мана бундай ишларни қилаяпман» деган фикрларни бугун кўпроқ эшитган бўлардик. Пойтахт вилояти маданият ишларини йўлга қўйишда бошқа вилоятлардан орқада қолиши асло мумкин эмас. Шунинг учун қўлга киритилган ютуқларни мустаҳкамлаб, камчиликлардан қутулиш учун янги йўллар ахтариш лозим!

Ҳақиқатдан ҳам мутахассиснинг бу мулоҳазаларида жон бор. Энди эскича дунёқараш, ишлаш билан яшаб бўлмайди. Маданият тармоқларида ҳам ислоҳотларни чуқурлаштириш давр талабидир. Ўз ўрнида вақтинчалик иқтисодий қийинчиликларни баҳона қилиб маърифий ўчоқларга «ўгай» кўз билан қараётган шаҳар, туман ҳокимликларига, хўжалик, ташкилот раҳбарларига бир нарсани эслатиб қўймоқчимиз. Маънавият жамиятда ҳамиша остин эмас, устун бўлган. Шундай экан жойларда маданият муассасаларини эътибордан четда қолдиришга ҳеч биримизнинг ҳаққимиз йўқ.

Зарифа ЭРАЛИЕВА.

Фан-ишлаб чиқаришга

ЎСИМЛИКЛАР УЧУН ДАРМОНДОРИ

Ўзбекистон Фанлар Академияси ўғит илмий текшириш институтида экиш олдидан уруғлик чигит ва донга ишлов бериш учун янги самарали дори ихтиро қилинди.

У ўсимликларни турли касалликлардан ишончли равишда сақлайди. Кимёгар олимларимиз ўзлари яратган дорини далада синаб кўришгандан сўнг, илгари мамлакатимиз қишлоқ хўжалигида кенг қулланиб келинган қимматбаҳо импорт дори ўрнига шу дорини ишлатишни тавсия этишди. Янгилик муаллифлари тез орада бу дори республикамизнинг экспорт қилинадиган маҳсулотлари руйхатидан жой олишига ишонадилар.

Янги дори ишлаб чиқариш Самарқанддаги кимё заводида йўлга қўйилди. Муаллифлар — институт директори, профессор Султон Усмонов ва катта илмий ходим Ҳаётулло Исҳоқов ихтиро бу йил республикамизда пахта ва ғалла сифати ва ҳосилдорлигини оширишга сезиларли таъсир кўрсатишига умидвордир.

А. ОТАЕВ,
ЎзА мухбири.

МАМЛАКАТИМИЗ ВИЛОЯТЛАРИДА

«ЎЗСАЛАМАН» ИШ БОШЛАДИ

Фарғона пойабзал фабрикаси негизида ташкил этилган «Ўзсаламан» Ўзбекистон — Германия қўшма корхонасининг тантанали очилиш маросими бўлди.

Маросимда вилоят ҳокими Мирзажон Исломов, Германиянинг Ўзбекистондаги фавқулодда ва мухтор элчиси Раинхард Биндзайль, «Ўзбекенгилсаноат» уюшмаси раиси Ботир Эргашев сўзга чиқиб, Ўзбекистон ва Германия ўртасидаги тенг ҳуқуқли ҳамкорлик бундан кейин янада ривож топишини қайд этди. Келгусида қўшма корхона халқимиз фаровонлигини оширишдек улуғвор мақсадга хизмат қилиши таъкидланди. Тантанада «Ўзсаламан» қўшма корхона бошқарувига «Саламандр» фирмасининг рамзи туширилган кумуш патнис ҳадя этилди.

«Ўзсаламан»да бир иш кунида тўрт хилдаги 1100 жуфт пойабзал тайёрланмоқда. Яқин кунларда маҳсулот ишлаб чиқариш икки баробар ортади. Бунинг учун эса маҳаллий ёшларни ўқитиш, малакали мутахассислар тайёрлаш ишлари олиб борилаётир. Корхона йилига 500 минг жуфт пойабзал ишлаб чиқариш имкониятига эга. Келгуси йилдан бошлаб бу ерда аёллар пойабзали ишлаб чиқариш ҳам йўлга қўйилади.

КОРХОНА ИМКОНИЯТЛАРИ КЕНГАЙМОҚДА

АҚШлик ҳамкорлар ёрдамида кунига 100 минг тонна ош тузи қадоқлашни йўлга қўйган Шеробод туманидаги «Хўжайкон» туз кони жамоаси энди ишлаб чиқаришнинг янги имкониятларини қидириб топмоқда.

Жамоа кунига 50 тонна цемент, қишлоқ хўжалиги учун зарур бўлган калий ўғити ишлаб чиқарадиган иккита цех қурилиши устида иш олиб бораётир. Бунинг учун Ҳиндистонлик ва Хитойлик ишбилармонлар билан ўзаро фойдали шартномалар тузилмоқда. Цемент ва калий ўғити ишлаб чиқариш учун эса маҳаллий хомашё етарли.

ИНСОНПАРВАРЛИК ЁРДАМИ

Австрия ва Швейцариянинг дори-дармон ишлаб чиқарувчи етакчи фирмалари ҳукуматга қарашли бўлмаган «Соғлом авлод учун» халқаро хайрия жамғармасига тақдим этган инсонпарварлик ёрдами Оролбўйи минтақаси — Хоразмга ҳам келтирилди.

Бу галги ёрдам асосан қандли диабет касаллигини даволашда қўлланиладиган камёб дори-дармонлардан иборат бўлиб, улар вилоят марказидаги эндикринология шифохонасига ҳамда унинг туманлардаги бўлимларига тарқатилади.

НАВОИЙ ҲАЙКАЛИ ОЧИЛДИ

Фарғонада буюк мутафаккир шоир Алишер Навоий ҳайкали очилди.

Шу муносабат билан бўлиб ўтган тантанада таниқли навоийшунос олимлар, ёзувчи ва шоирлар сўзга чиқди. Мақомчилар ва бадиий ҳаваскорлик жамоалари шоир ғазаллари билан айтиладиган қўшиқларни ижро этди. Ёдгорлик пойига гулчамбарлар қўйилди.

Тадбирда вилоят ҳокими М. Исломов қатнашди.

БУХОРОДА ВЕЛОСИПЕД ИШЛАБ ЧИҚАРИЛАДИ

Хитой халқ Республикаси Хубэй вилоятининг Хуанши шаҳри бошқаруви раҳбари Ху Донг Ми раҳбарлигидаги делегация Бухородаги ихтисослаштирилган тажриба заводида бўлишди.

Меҳмонлар заводнинг ишлаб чиқариш имкониятлари билан яқиндан танишдилар. Суҳбат чоғида мазкур заводда велосипед ишлаб чиқарадиган қўшма корхона барпо этишга келишиб олинди. Келишувга биноан шу йилнинг биринчи чорагидаёқ бу ерда Хитойдан келтирилган велосипед қисмлари йиғишга киришилади. Кейинчалик эса бу қулай транспорт воситасининг барча қисмлари шу ернинг ўзида тайёрланади.

БУХОРОНИНГ 2500 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

ЯНГИ КОШОНА

Бухоро шаҳрида цирк биноси қурила бошлади.

2600 ўринли бу муҳташам кошона шаҳар юбилейига қадар томошабинларни қабул қилади. Дастлаб бу ерда тошкентлик цирк усталари ўз санъатини намойиш этади. Кейинчалик Бухоро труппаси фаолият бошлайди.

(ЎзА).

МАМЛАКАТИМИЗ ВИЛОЯТЛАРИДА

Маънавий меросимизни ўрганамиз

«ЧОР ДАРВЕШ»НИНГ АСЛ ФАЗИЛАТИ

XIX аср ўзбек мумтоз адабиётининг таниқли вакили Мулло Қурбон Ҳиромийнинг «Чор дарвеш» достонида иймон, эътиқод, одоб, ахлоқ мавзулари етакчи ғоялар саналади. Ушбу мақола унинг фақат бир фазилати хусусида.

ДУНЁДА эллар, элатлар кўп. Улар турмуш тарзлари, урф-одатлари билан бир-бирларидан фарқ қилишади. Бинобарин, турли табиатли одамлар ҳам ўз муҳитларининг тартиб-қоидаларига кўникишади. Бироқ, бутун борлиқни яратган Тангри Таологa эътиқод қўйишдек жаҳоний эҳтиёж борки, бу жами одамзод учун биргина йўл ҳамдир.

Достон Оллоҳнинг карамидан бениҳоя умидворлик ифодаси билан бошланади. Қустантания (Эътиқод ва Иймон манзили) подшоҳи Озодбахт фарзанд тилагида саҳоватпешаликни касб қилади. Кечалари ибодат, кундузлари ҳайр-эҳсон билан машғул. У умид ва бекарорлик етагида мусофирлар қадамжолари ҳисобланмиш мозористонга «сайру жавлон» қилади: «Хуш улким, бу тундан бесарупо чиқай». Шоҳнинг бу андишаси «Чор дарвеш»нинг замини халқ ривоятларида эканлигига бир асосдир. Шоҳ Иброҳим Адҳам Балхий ҳақидаги ривоятни эсланг. У шикорда қулонга найза отади. Шунда қулон тилга киради:

«Наҳотки сен ҳимоясиз жониворларни қирғин қилиш учун яралгансан?» Бу ноладан таъсирланган Иброҳим Адҳам саройга қайтиб ўша тунни ибодат билан ўтказади. Эртасига қараса томда бадавий чўпон юрибди. Тутдириб, томда юриш сабабини сўраса, «Туямни йўқотиб қўйдим» деган жавобни олади. Шоҳ: «Саҳрода йўқотган туяни сарой томидан излаш ҳамоқат эмасму» деса, чўпон: «Тахтда ўлтириб, тангри излаш ҳам ҳамоқатроқ» дейди.

Ҳиромий исломда таркидунёчилик бўлмагани учун ҳам асосий урғуни Озодбахтнинг умиди эмас, андишасига беради. У илтижоларим одми кийимда мустажоб бўлади, деб эмас, савлатим элнинг эътиқодига парда бўлмасин, деб шоҳона кийимини алмаштиради.

Яратганнинг бандаларига атаган неъматлари беҳисоб. Гап улардан баҳра ола билишда. Одамларнинг чеҳраси-ю, ғазаби, яхшилиги-ю ёмонлиги тўла ҳимоят! Ато этилган яхшилик-ка-ку, шукур, баъзан кўрилган ёмонликдан ҳам кутилмаган рўшнолик кўрасан. Яъни арзимаган ютқазиш муҳим бир ютуққа эришувингга сабаб бўлади. Ҳаммаси ўзининг инон-ихтиёрида.

Яманлик савдогар отадан қолган беҳисоб мол-мулкини ҳавойи ҳаваслар йўлида совуради. Майхўрликка берилади. Ҳуда-беҳуда зиёфатлар уюштиради. Аслида фарзанд отадан қолган мероснинг қадрига етиши, янада кўпайтирмоғи, фақат яхшиликка сарфлаши билангина ўзиники қила олади уни. Шу маънода савдогар ота мулки ҳали ўзиники бўлмаганлиги учун ҳам ночор қолади. Қилган тантиликлари эвазига яқинларидан жавоб ололмагач тушунади. Яхшиям, хорлик ва муҳтожликдан жонажон синглиси қутқариб қолади. Отасидан ўзига теккан улуши-бойликларни акасига тутади:

Тугонди қўлингдан
ҳама молу-зар,
Агар оқил эрсанг, шу
танбеҳ етар.

Бу «танбеҳ»дан кейин савдогар бойлигини елга совуриши мумкинми? Унинг ҳаётида ижобий ўзгаришлар содир бўлади. Ота касби савдогарлик билан шуғулланишни ихтиёр этади.

«Ким покдомон бўлса, у фақат ўз фойдаси учун покдомон бўлур» дейилади Қуръони Каримда. Достоннинг асосий ғояларидан бири ҳам ҳалоллик.

Ажам мулки шаҳзодаси шикорда бир кийикни ярадор қиладида, ўлжасининг изидан боради. Нимадир кўнглига солинганидан навкарларига ўзига эргашмасликни тайинлайди. Бегуноҳ жониворни ярадор қилгани учун яқин сониялар ичида тавба қилажаги муқаррарлиги боис, шаффоф чашмага дуч келади. У таҳорат қилиб, фазосида Оллоҳга ибодат қилиб ўтади. Ахир у чашмани четлаб ўтиши, таҳорат қилиш ҳаёлига келмаслиги ҳам мумкин эди. Оллоҳ иноят қилиб, қилинажак руҳий ибодати учун унга жисмини ҳалоллаб олишига имкон беради. Кўп ўтмай, кийикни бағрига босган «пири роҳ»ни кўради.

Ноласидан даҳшатга тушади: «Сенга ким етурса бу янглиғ зарар, бўлур ул ҳам сендин баттар» Шаҳзода чолдан гуноҳини кечиришини сўрайди. Астойдил тавба-тазарру қилади...

Саҳоватпеша форс мулки ҳукмдорининг саргузашти ҳам кишини инсоф-диёнатга чорлайди. У ҳайр-эҳсонга шу қадар берилиб кетадики, «Ки Ҳотам каби бошқа мавжуд йўқ» деган хулосага келади. Қуръони Каримда «Ҳар бир хуш сўз унга юксалур» дея зикр қилинганидек, шоҳнинг нияти Оллоҳга етади. Бир куни остонасида «Шайҳаниллоҳ» дея қаландар пайдо бўлади. Шоҳ унга бир ҳовуч зар беради. Сал ўтмай қаландар иккинчи эшикни қоқади: «Шайҳаниллоҳ». Шоҳ энди тилло тутқазади. Қаландар учинчи эшикдан мўралаганда шоҳнинг энсаси қотади. Унга қаландарлик тариқатига хиёнат қилганини, кейинги ҳаракатлари таъмагирликдан ўзга нарса эмаслигини айтади. Бундан ранжиган қаландар олган тилло-зарларини зарда билан қайтаради. Унга Ҳотамтой бўла олмаслигини писанда қилади. Басра шаҳрига бориши, ўша юртнинг маликаси хизматига ёлланишини, саҳоватпешаликни ундан ўрганиши лозимлигини маслаҳат беради.

Ҳар банда ниятига қараб тарбияланади. Шоҳнинг нияти яхшику, хатоси нимада экан? Хатоси — саҳоватпешаликни қўл иши, деб тушунишида. Бу ерда таъмагир қаландар эмас, шоҳнинг ўзи? Чунки тиланчи бировнинг эшигини бойиш илинжида қоқмайди. Кунлик эҳтиёжи учун садақа сўрайди. Қаландар ҳам шоҳдан бу қадар «эҳтиром» кутмаганди.

Достондаги ҳар бир қаҳрамон қилган яхши-ёмон амали билан улуғ Назар шуъласи остида ҳаракат қилади. Бири «куним бўлди кечу намозим қазо» дея кўрқувга тушади. Иккинчиси «Ки тангри берди менга қайтадин мол» дея шукроналик келтиради. Яна бири «Тангри учун шарм қил» деб он ҳамроҳини инсофга чақиради.

Фаранг маликаси тутқундаги ёрига одам юборади. Ўзини қутқаришга чора излаётган маҳбусининг ҳолатини тушунган тутқун ўз эътиқодини шундай баён этади:

Ки то қилмаса тангри
тақдирдин,
Очилмас бу иш барча
тадбирдин.
Агарчи маконим бўлиб бу
қафас,
Ани бир йўли
кўрмоғимдир ҳавас.

Тақдирга тан бериш ҳар мўминга хос фазилат. Достоннинг бу қаҳрамони ҳам шу эзгу хислатдан бенасиб эмас.

Фаранг маликаси олдига савдогар сифатида кирган Нуъмон пирга: «Муслимий сенга кўп ниятим» (достондаги аксарият қаҳрамонлар бир-бирларини шундай эъзозлашишади) деб молнинг баҳосини сўрайди. Шунда Нуъмон пир дейди: «Тангри бўлса агар меҳрибон. Ким андин гаҳе наф эрур, гаҳн зиён». Демак, бу йўлда зиён ҳам бир иноят. Мусулмончиликда бу гап бор. Йўқотилган нарсага қараб, келган бало шунга урсин, деймиз. Чиқим жондан эмас, молдан бўлгани учун қувонамиз.

Ўз маҳбубасининг розилиги билан меҳмондорчиликка борган яманлик савдогар уйига кеч қайтганлигини қатъиятсизлик санаб, ўз қилмишини «Мусулмон эмас, кофир иши» деб баҳолайди.

Беҳзодхон ёри ҳалок этилган жабрдийда Фаранг маликасини ғойибона ошиқ бўлиб келган мусофир билан қовуштиришни Яратганнинг йўлида қилинадиган хизмат, дейди.

«Чор дарвеш» достони халқона асар. Ҳиромий уни исломий ҳақиқатлар билан янада бойитган. Будпарастни «барча гумроҳлар сарвари» деб, сеҳргарликни зарарли оқибатдан бошқа нарса эмаслигини исботлаган. Айниқса масжид ва унда жамоа бўлиб намоз ўқилиши баёнига эътибор қилайлик.

Чу кўрдим, икки тан
тиловат қилур,
Тиловат қилибон
ҳаловат қилур.
Кириб анда дарвозадан
ичкари,
Кўрармиз тиловат ила эл
бари.

Хуллас, достондаги бирор воқеа ёки одам тақдирини Ҳаққа бўлган муҳаббат ғоясидан ажратиб бўлмайди. Қолаверса, бу уйғунлик табиий ҳамдир.

Илҳом АҲРОР.

«ОФАРИН»НИНГ ҒОЛИБЛАРИ

Пойтахтдаги «Туркистон» саройида «Офарин-96» эстрада қўшиқлари ижрочиларининг республика фестивали ўтказилди. Тўрт кун давом этган бу мусиқа байрамини янги ташкил этилган Ботир Зокиров жамғармаси уюштирди, Республикамиз вилоятлари ва Тошент шаҳридан келган 12 нафар якка хонанда ва 11 ижодий гуруҳ эстраданинг турли йўналишлари бўйича санъатини намойиш этди. Тошкентлик Ўктам Ҳакимов бош мукофотга сазовор бўлди. Хонанда Фарҳод Иброҳимов ва «Хўжа» эстрада гуруҳи биринчи ўрин ҳамда биринчи даражали диплом билан тақдирланди.

ОНА ТАБИАТНИ АСРАЙЛИК

Тошкент вилоятида ўтган йили ҳавога заҳарли моддалар чиқиши анча камайди, ер ва сув ресурсларидан самарали фойдаланила бошлади. Йирик саноат марказлари — Ангрен, Олмалиқ, Чирчиқ шаҳарларидаги экологик аҳвол бирмунча яхшиланди. Ўзбекистон металлургия заводи ўзининг саноат чиқиндиларидан кенг истеъмол молларини ишлаб чиқаришни йўлга қўймоқда.

Вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитасининг йил якунларига бағишлаб ўтказилган йиғилишида ана шу маълумотлар келтирилди. Бироқ янги Ангрен ва Тошкент ГРЕЭСларига лимитдаги табиий газ ажратилмаётгани сабабли кўмир ва мазутдан фойдаланиш ҳажми ортмоқда. Йиғилишда шу ва бошқа муаммоларни бартараф этиш юзасидан чора-тадбирлар белгиланди.

(ЎзА).

*СПОРТ**СПОРТ**СПОРТ**СПОРТ*

Осиё қишки ўйинларида

БИТТА КУМУШ, БИТТА БРОНЗА БИЛАН КИФОЯЛАНИШДИ

Хитойнинг Харбин ва Ябули шаҳарларида Осиё III қишки спорт ўйинлари ниҳоясига етди. Унда Ўзбекистондан ўн спортчи иштирок этди. Чирчиқлик Сергей Бренев бронза медали билан тақдирланганлигини хабар қилган эдик. Муз устида фигурали учиш бўйича аёллар мусобақасида Татьяна Малинина иккинчи ўринни эгаллаб, кумуш медал совриндори бўлди. Тоғ чанғиси баҳсларида Комил Ўрумбоев тўққизинчи, Элмира Ўрумбоева ўн иккинчи ўринни эгалладилар. Қолган олти спортчимиз эса саралаш мусобақаларида муваффақиятсизликка учрадилар.

Футбол

ЖАСОРАТЛИ ЙИГИТЛАР

«БАЙНАЛМИЛАЛ» футбол клуби президенти ва айни вақтда жамоанинг етакчи ўйинчиларидан бири Игорь Крицкий ва моҳир футболчи Павел Сулаймоновлар билан суҳбатлашиб ўтирибмиз. Устознинг ҳам, шогирднинг ҳам ярасини янгиламоқчи эмасмиз. Игорь ўнг оёғини, Павел эса чап оёғини афғон қир-адирларида қолдиришган. Бемаъни урушда улар сингари жамоадаги бошқа йигитларнинг кўрган-кечирганларининг ўзи бир достон. Лекин бугун биз «Байналмилал» жамоаси сафида матонат ва шижоат билан тўп сураётган йигитларнинг куни кеча қўлга киритган яна бир ютуқлари ҳақида хабар қилмоқчимиз.

Волгоградда «Рождество-96» соврини учун ногирон футболчилар ўртасида халқаро турнир бўлиб ўтди. Унда жами 12 жамоа қатнашди. Ўзбекистондан «Байналмилал» ва «Матонат» жамоалари иштирок этди.

— Биз, — дейди клуб президенти,— аввалига Самарқанднинг «Сўғдиёна» жамоаси ўйинчилари билан тўлдирилган «Матонат» клубини 7.0 ҳисобида, сўнгра Киевнинг «Афғон» футболчиларини 4:0 ҳисобида мағлубиятга учратдик. Қолган уч гуруҳда Москванинг «Спартак», Владикавказнинг «Иристон», Москванинг «Минкас» жамоалари ғолиб чиқишди. Ярим финалда биз «Минкас» клубини 3:0, «Иристон» футболчилари эса Москва спартакчиларини 1:0 ҳисобида енгишди. Бош соврин учун финалда Владикавказнинг «Иристон» жамоаси билан бўлган ўйинда биз қийин, лекин шарафли ғалабани қўлга киритдик, ҳисоб 3:2.

Клуб президенти суҳбат охирида футболчиларга маънавий ва моддий кўмак бераётган Тошкент медицина институти маъмурияти ҳамда «Даур» ва «Наврўз» фирма ҳомийларига газета орқали миннатдорчилик билдиришимизни илтимос қилди.

Баскетбол

12 ЎЙИНДА 12 ҒАЛАБА

Чирчиқ шаҳрида баскетбол бўйича эркаклар ва аёллар ўртасида Ўзбекистон олий табақа иштирокчиларининг иккинчи давра ўйинлари бўлиб ўтди. Бу турда ҳам Марказий ҳарбий спорт клуби баскетболчилари ғолибона юришини давом эттириб, олти ўйиннинг ҳаммасида устун келдилар. Улар, айниқса, сўнгги турда иккинчи ўринда бораётган «Бухорои шариф» жамоаси билан бўлган ўйинда ҳам тўла устунлик кўрсатиб, 105:64 ҳисобида ғалабага эришдилар. Икки турдан сўнг 12 ўйин ўтказиб, барчасида ғалабага эришган армиячилар якка пешқадамлик қилишмоқда. Чирчиқнинг «Чимён» баскетболчилари бухороликлардан сўнг 20 очко билан учинчи ўринни эгаллаб туришибди.

Аёллар баҳсида республика спорт маҳорати олий мактаби жамоаси 20 очко билан биринчи ўринда бормоқда. Чирчиқнинг «Чимён» клуби биринчилик ўйинларига иккинчи даврадан қўшилди ва етти очко билан бешинчи ўринни эгаллаб турибди.

Учинчи давра ўйинлари Андижон ва Самарқандда, тўртинчи тур мусобақалари эса Бухоро шаҳарларида ўтади.

Теннис

МАЙДОНДА ЁШЛАР

КЕЧА пойтахтимиздаги «Динамо» теннис кортида ўсмирлар ва қизлар ўртасида Ўзбекистон шахсий биринчилиги мусобақалари бошланди.

Шарофиддин УМУРЗОҚОВ.

ШАХМАТ ВА ТАБОБАТ

(Давоми. Боши ўтган сонларда).

Лекин шуни айтиш керакки, тахтага қарамай ўйналадиган ўйиннинг турган-битгани инсон саломатлигига зарар. Биринчи рус шахмат мастери А. Д. Петров 1959 йилда матбуотда эълон қилинган бир мақоласида бундай деб ёзган: «Тахтага қарамай шахмат ўйнашдан кўра денгиз қаърига шўнғиб марварид топиб чиқиш осонроқ. Бундан шахмат илми бойимайди. Тахтага қарамай яхши ўйнайдиган шахматчи тахтага қараб ўйнаса, янада яхшироқ ўйнайди... Олижаноб шахмат ўйини ҳаммани ҳайрон қолдирадиган, лекин шахмат илмига сира фойда келтирмайдиган бундай ғайритабиий ўйинларсиз ҳам жуда қизиқ».

Янош Флеш рекордига яна қайтишга эҳтиёж туғилгандек бўлиб қолди.

... Янош 25 яшарлигида оғир дардга чалинганлигини врачлардан аниқ билгач, шахматчасига: «Имкониятлар қолмаган»га ўхшайди, деб қўйди. Аммо у яхши яшаш ҳақида ўйларди. Янош болалигиданоқ ажойиб қобилияти билан ажралиб турарди. Мураккаб математик ҳисобларни ёддан бажарар, шахматни ғойибона ўйнашни севарди. 22 ёшида у шахмат мастери бўлди. «Истеъдодли бола» деб ёзишди унинг ҳақида журналистлар... Дардга бўш келмаслик йўлини тутган Янош ғойибона ўйин бобида рекорд қўйишга аҳд қилди. Лекин «бунга улгура олармиканман? « деб ҳам қўйди.

Тайёргарлик кўришга икки йил кетган бўлса ҳам улгурди. Бу икки йил давомида у нималар билан шуғулланмади денг! Психология ва олий нерв системаси фаолияти проблемалари, шахмат тарихи ва назарияси билан чуқур танишди. Тинмай машқ қилди, ғойибона мингдан ортиқ партия ўйнади, рекорд сеансларида юз берган нарсаларни ўрганиб чиқди.

Ниҳоят орзиқиб кутилган кун етиб келди. Будапештдаги энг ҳашаматли заллардан бирига 52 стол қўйилиб, 52 шахматчи ўтирди. Лекин сеансчи кўринмас эди. 27 яшар Янош Флеш судьялар назоратидаги қўшни хонада ўтирарди. Ўз қўшинларини воситачи орқали ҳаракатга келтира бошлади. Сеанс 13,5 соат давом этиб, орада 3 марта беш минутдан танаффус берилди. Ўйин бошланиб 4 соат ўтгач, қийинчиликка бардош беролмаган воситачи ҳушидан кетди. Янош эса вақт қандай ўтаётганини сезмасди. Сеанс натижаси юқорида айтиб ўтилди. Будапешт ҳужжатли фильмлар студияси бу ғаройиб сеансни суратга олди, фильм етмиш мамлакатда намойиш қилинди. Ўн уч ярим соатда Янош Флеш машҳур шахматчи сифатида жаҳонга танилди-қўйди.

... Карпов иштирок этаётган матч ўтиб турган вақтда Янош Флеш Москвада эди. «Комсомольская правда» газетасининг шахмат шарҳловчиси В. Хенкин у билан бўлган суҳбатда 14 йил олдинги рекорддан сўз очди:

— Янош! Ўша сеансда ўйнаган ҳамма партияларингизни ҳозир кўрсата олармидингиз?

— Сеансдан кейинги ярим йил мобайнида кўрсата олардим. Энди эса энг яхшиларинигина кўрсатишим мумкин.

— Сеанс пайтида ўзингизда бирор ўзгариш сездингизми?

— Ҳеч нарса сезмадим; ўйладим, холос. Ҳамма нарса росмана бўлган шекилли, мени кузатиб турган врачларнинг авзойи бузилмади. Бундай сеанслар саломатлик учун хатарли эканини билардим. Лекин врачларнинг маслаҳати билан ҳамма эҳтиёт чораларни кўрдим, ҳавфни писанд қилмадим. Ахир мени аллақачон «ўлимга бичиб» қўйишган эдику... Алехин шунақа сеанслар пайтида кофе ичиб, асабларни тутиб турган, лекин орадан кўп ўтмай юрагидан шикоят қилган. Мен бўлсам икки бўлак шоколад, икки стакан лимон шарбати ва уч дона хом тухум билан кифояландим. Мия қон томирлари торайишининг олдини олиш учун махсус машқлар қилгандим. Агар бир кунда олти килограмм озиб кетганимни ҳисобга олмасам, ҳаммаси жойида бўлди.

— Янош бундай ҳавфли ишга сизни нима ундади?

— Касаллик. Врачлар «ўлимга бичиб» қўйгандан кейин, мен бирон-бир муҳим фойдали иш қилиб улгуришга аҳд қилдим, бу фақат рекордга интилишгина эмас эди. Мен инсон мияси жуда чидамли эканини, биз унинг битмас-туганмас куч-қудратининг озгина қисмидан фойдаланишимизни исботлашни истадим...

— Хўш, қандай қилиб касалдан қутилдингиз?

— Буниси сирлигича қолди. Кўпчилик мутахассисларнинг фикрича, ўпкамда қандайдир ўзгаришлар рўй берганмиш — рентген сурати шишни кўрсатганмиш. Баъзи врачлар ўз-ўзидан тузалиб кетишимга, миянинг ҳаддан ташқари зўр бериб ишлаши организмга таъсир кўрсатганлиги сабаб бўлиши ҳам мумкин, дейишмоқда.

1974 йил охирларида Тошкентда ўтказилган аёллар халқаро турнирида иштирок этган руминиялик 24 яшар Маргарет Мурешан бундай ҳикоя қилган эди:

— Ўрта мактабда ўқиб юрган пайтимда бетоб бўлиб қолдим. Хаёлим қочарди. Акамдан бирон китоб олиб келишни илтимос қилдим. Шахмат қўлланмасини келтирибди-ю, тахтаси йўқ. Қўлимда китоб, холос, Фикран тасаввур қилишга ҳаракат қилдим. Назаримда оғриқларим ҳам қолаётгандай туюлди. Кўп ўтмай тузалиб кетдим. Икки йилдан кейин шахмат мастери бўлиб олдим. Мени дарддан холос этган нарса шахмат деб, унга бошқача меҳр қўйганман...

Мамажон МУҲИДДИНОВ.

(Давоми бор).

ЭЪЛОН

Мирзо Улуғбек туманидаги **«Файз-барака»** хусусий савдо ишлаб чиқариш фирмаси

ТУГАТИЛАДИ

Даъволар бир ой давомида қабул қилинади.

«ЎЗБЕКИСТОН қурилиш материаллари» давлат концернининг Бекобод шаҳридаги «Бекободцемент» очиқ турдаги ҳиссадорлик жамияти республикадаги энг тўнғич ва энг йирик саноат корхоналаридан бири. Бу йил корхона ташкил этилганига 70 йил тўлади. Катта тўйга жамоа аҳли қизғин тайёргарлик кўрмоқда.

Суратда: корхона рассоми Александр Умихин ва унинг тўйга атаб ишлаган тўёна асарларидан намуналар.

Турғунбой МАҲКАМОВ сурати.

ҲАММАСИ ТАМАКИ ҲАҚИДА

● ИСПАНЛАР 1492 йили Куба оролига етиб келганларида у ердаги маҳаллий аҳоли қандайдир бир ўсимликни ёқиб, тутунини ҳидлашаётганини ва улар бу ўтларни муқаддас ҳисоблаб, шифобахш восита сифатида қўллашаётганларини кўришган. Колумбнинг ҳамроҳлари эса ушбу ўсимлик уруғидан ўзлари билан олиб чиқиб кетишган. Кейинчалик уни Испания ва Португалияда табак (тамаки) деб юрита бошлашди.

КАШАНДАЛАР, БИЛАСИЗМИ?

ҚЎЛИ ЕНГИЛ НИКО... ТУФАЙЛИ

● ТАМАКИ таркибида жуда кучли таъсир этувчи заҳарли модда бўлиб, у — никотин деб аталади. Бу номга у Португалиядаги француз элчиси Жан Нико туфайли эришган бўлиб, бу одам 1560 йили Франция қироличаси Екатерина Медичига тамаки уруғини тақдим этган ва ушбу ўсимликда қандайдир шифобахш хусусиятлар ҳам борлигини айтиб ўтган. Жан Никонинг енгил қўли туфайли тамаки узоқ вақт мобайнида Европа мамлакатларининг кўплаб шаҳарларида шифобахш восита сифатида қўлланиб келинган.

«ТАМАКИГА НАФРАТ»

● АНГЛИЯ қироли Яков I ўз асарини мана шундай номлаган. Бу китобда у чекиш иллатини қаттиқ қоралаб: «... кўринишидан қўланса, ҳидлаш учун ёқимсиз, жирканч, мия учун хавфли, кўкрак учун зарарли...» деб ёзган эди.

Шуниси диққатга сазоворки XVII асрдаёқ тиббиётга оид адабиётларда тамакининг зарари ҳақидаги исбот-маълумотлар пайдо бўла бошлаган.

ГРАФ БОКАРМЕ УСТИДАН СУДЛОВ

● АЛЛАҚАЙСИ граф Бокарме ўз қайнисини тамаки... баргидан олинган қандайдир бир модда билан заҳарлаган. Заҳарланган одамнинг миясида, жигарида ва бошқа аъзоларида никотиннинг кучли концентрацияси аниқланган бўлиб, шифокорлар фикрича ўлим сабабчиси ҳам айнан ўшанинг ўзидир.

XIX аср ўрталарида катта шов-шувга сабабчи бўлган граф Бокарме устидан ўтказилган суд жараёни тамакининг шифобахш хусусиятларига бўлган ишончга тамоман нуқта қўйди. Тиббий амалиётда тамакини ўшандан буён шифобахш восита сифатида қўлланмай қўйилганига сабаб ўша давр машҳур олимларининг илмий ишлари ҳам катта самара берганидадир.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ • TOŞKENT HAQIQATI

Муассис: ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ҲОКИМЛИГИ

Муҳаррир Фатҳиддин МУҲИДДИНОВ

Манзилимиз: 700000, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32.

Телефонлар: хатлар ва оммавий ишлар бўлими: 33-40-48 Эълонлар: 33-99-15, 36-57-27.

● Мақолалар, эълон ва билдирувлардаги факт ҳамда далилларнинг тўғрилиги учун муаллифлар, реклама ва эълон берувчилар масъулдир.

● Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Рўйҳатдан ўтиш тартиби: №8. Буюртма Г-065. Ҳажми – 2 табоқ, офсет усулида босилди, қоғоз бичими А-2.

"Шарқ" нашриёт матбаа-концерни босмахонаси. Корхона манзили: "Буюк Турон" кўчаси, 41-уй. Нашр кўрсаткичи: 64672. Босишга топшириш вақти – 20.30. Босишга топширилди – 19.30. 1 2 3 4 5 6